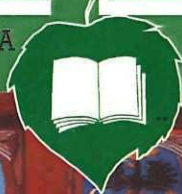

NOVI

ODMEV

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

ŠTEVILKA 11
JUNIJ 2000

BESEDA UREDNIKA

Tokrat imam nenavadno nalogo. Moram se opravičiti samemu sebi. V jubilejni 10. številki Novega odmeva je objavljen intervju z mano, v katerem - kljub avtorizaciji in trikratnem preverjanju - nisem opazil napake: napisano je, da sem se rodil leta 1929. Kar pomeni, da sem se v časopisu za 5 let pomladil. Če bi bilo to mogoče tudi v resnici, ne bi imel nič proti. Nasprotno. Vendar pa je ta napaka (nesrečna matematika) povzročila mnogo napako. Napisano je namreč, da se je cela družina že naslednje leto preselila v Zagreb in da se je moj oče takoj včlanil v slovensko društvo. Ker pa sem rojen leta 1924 (kot piše v mojih dokumentih), preprosto ni mogoče, da bi se moj oče že leto dni pozneje vpisal v društvo, ki je bilo ustanovljeno šele leta 1929. In to je to. Po mislih nam se še vedno vrti leto 1929, rojstno leto našega društva. In nič nenavadnega ni, da se je moje rojstno leto zamenjalo s tem letom. Zato veliko opravičilo moji pedantni sogovornici I.T. Škodoželjen človek bi najbrž z velikim veseljem v kakšnem časopisu napisal: "Zagrebski Slovenci so se včlanjevali v slovensko društvo, ki sploh ni obstajalo".

Ta napaka me grize in grize. Še spati mi ne da! O njej sem se pogovarjal s prijateljem in nekdanjim sošolcem, ki je rojen istega leta kot jaz. Odmahnil je z roko, se nasmejale in povedal zgodbo o sebi. Kot univerzitetni profesor je čakal na ponovno izvolitev, za postopek pa je moral priložiti svoje osebne podatke. V dokumentu je pisalo, da je rojen leta 1942 ("pemska cifra" ali obrnjena številka 24) in da je maturiral leta 1942. Ko je to prebral eden od elektorjev, je duhovito pripomnil: "Kaj sploh razpravljamo o njem, saj je tako pameten, da se je že rodil z veliko maturo." To me je malo potolažilo. Toda nekaj me muči. Ali ne bi moral kot urednik zaradi take napake - iz demokratičnih in moralnih razlogov - odstopiti s položaja urednika. Domnevam pa, da odstopa ne bi sprejeli. Delo urednika ni preveč hvaležno. Pogosto moras opozarjati sodelavce, da prispevke pripravijo do dogovorjenega roka. Včasih se zaradi tega jezijo o name. Če pa ne opozarjam na zaostanke, mi očitajo, da premalo spodbujam. Na koncu se sicer vse uravnava. Če ne bi bil primeren za ta položaj, bi me tako in tako zamenjali. No, za zdaj sem še urednik.

Dragi bralci, opravičujem se za opisano in tudi za vse druge napake v našem odmevnem Novem odmevu. V pričakovanju jubilejne 12. številke Novega odmeva (že ducat jih bo) si želim, da bi doživeli tudi njeno "pemsko cifro" - številko 21.

Silvin Jerman

NAČRTOVANI PROGRAMI ZA LETO 2000

Tudi letos je ministrstvo za kulturo objavilo javni razpis za predloge kulturnih programov in projektov, ki jih bo financirala Republika Slovenija iz dela proračuna namenjenega za kulturo. Tudi Slovenski dom se poteguje za sredstva za nekaj programov. Eden od najbolj pomembnih je zagotovo kontinuirano in začetno izhajanje časopisa Novi odmev. Izdajanje Novega odmeva je ena od najpomembnejših dejavnosti Slovenskega doma, saj združuje vse aktivnosti društva ter poroča o tistih dogajanjih v društvu in na Hrvaškem, ki so pomembna za vse Slovence. Za pomoč smo prosili tudi pri realizaciji razstave našega člana in znanega slikarja **Vasilija Jordana**, ki bo svoja dela razstavil v Slovenskem domu. To bo izjemen dogodek ne le za Slovenski dom, ampak tudi za zagrebško kulturno občinstvo. Odločili smo se, da bomo prihodnje leto uresničili idejo o tiskanju knjige

pod naslovom Slovenci na hrvaških odrih, avtorice **Marije Barbieri**. Znano je, da je veliko slovenskih umetnikov svojo kariero začelo ali razvilo prav v Zagrebu. Veliko od njih je bilo in so še vedno tudi člani Slovenskega doma. Knjiga Slovenci na hrvaških odrih bi pomenila le začetek širšega projekta; v prihodnosti namreč nameravamo zbrati še gradivo za knjigi o Slovencih v hrvaškem športu in Slovencih v hrvaški znanosti. Taka dela bi veliko prispevala k ohranjanju slovenske kulturne dediščine in zavesti, pa tudi slovenskega jezika. **Dr. Frana Zavrnika** štejemo za očeta našega društva. Prav on je 2. oktobra leta 1929 sklical prvi uradni sestanek pripravljalnega odbora za ustanovitev društva in leta 1930 postal njegov prvi predsednik. Zato se je Slovenski dom odločil, da bi svojemu prvemu predsedniku postavil spominsko ploščo in to na Veterinarski fakulteti v Zagrebu. Plošča Frana Zavrnika bo le del akcije Slovenskega doma, v kateri bomo postavili več spominskih plošč znanim in zaslužnim Slovincem, ki so ustvarjali in živeli v Zagrebu. Upamo, da nam bo ministrstvo za kulturo odobrilo denarna sredstva, saj brez njih ne bomo mogli uresničiti teh programov, pomembnih za aktivnost društva in uresničevanje zadanih ciljev.

Darko Šonc

Bralcem Novega odmeva čestitamo dan državnosti Republike Slovenije.

PROSLAVA DANA DŽAVNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE

Povodom Dana državnosti Republike Hrvatske u Slovenskom domu održan je 26. svibnja u 19. sati svečani koncert. Na koncertu su uz mješoviti pjevački zbor Slovenski dom s dirigentom **Francom Keneom** nastupili i ugledni gosti iz Zagreba: ženski pjevački zbor Medveščak sa solisticom - primadonom mezzosopranisticom **Nevenkom Petković-Sobjeslavski** i dirigentom **Milošem Laloševićem** te pijanistom **Davorinom Mužinićem**. Koncert je započeo hrvatskom himnom koju su izvela oba pjevačka zbora i uvodnom riječi predsjednika Slovenskog doma Danka Šonca koja je s lijepo osmišljenom porukom ljubavi i mira osobito dojmila svekoliko slušateljstvo koje je ispunilo impresivno urešenu dvoranu. Na rasporedu umjetničkog programa slijedio je milozvučni pijev skladbi slovenskih autora A. Foerster, A. Lajovica i A. Kumara te gospel Amen, koje je izvodio zbor Slovenski dom. Ženski pjevački zbor Medveščak spontano se dojmio

slušateljstvu izvedbom efektne odabira skladbi Ferda pl. Wiesnera-Livadića (u arr. M. Laloševića), J.S.Bacha, Lovre Županova, te osobito skladbe - Ave Maria o. Franje Engelhart, franjeva, u kojoj je maestralno plijenio mezzosopranski solo primadone Nevenke Petković-Sobjeslavski, i arije Suzette iz operete "Mala Floramy" Ive Tijardovića. Umjetnički raspored programa sadržajno je obogatilo s pijanističkim umijećem Davor Mužinić, koji je solistički nastupio sa djelima Fr. Chopina a predstavio se slušateljstvu i kao vrlo pouzdan i spretn klavirski pratilac ženskog pjevačkog zbora Medveščak. Srdačno pozdravljen spontanom aplauzima, svečani koncert je nastavljen s druženjem izvođača i slušateljstva rječju i pjesmom u lijepim prostorima Slovenskog doma koji svojom ambijentalnošću zrače respektabilnom estetikom i umjetnošću.

Prof. Miloš Lalošević

PIVKA: PRIMORSKA POJE

Pevski zbor Slovenskega doma se je tudi letos udeležil tradicionalne revije Primorska poje. Na že 31. prireditvi zapored je sodelovalo 176 pevskih zborov. Nastopili so v 27 primorskih krajih, od 10. marca do 10. aprila. Naš zbor je s še petimi zbori nastopil 18. marca v veliki večnamenski dvorani osnovne šole v Pivki. Pevce je spremljala tudi nekaj članov Slovenskega doma, ki ne sodelujejo v tej dejavnosti društva. Potovanje v Pivko je bilo zelo ugodno. Disciplinirani pevci nimajo več navade, da bi pred nastopom peli ali se glasno pogovarjali. Tako je namreč navodilo pevovodje **Franca Keneja**, ki se je tokrat v avtobusu predstavil tudi kot turistični vodič. Med potjo nam je med drugim pripovedoval o slovenskem pragozdu mimo katerega nas je vodila asfaltirana cesta. Po prihodu v Pivko smo se ločili: pevci so šli na vajo, ostali pa smo si ogledali mesto. Pusto. Kot povsod v slovenskih mestih v soboto popoldne. Vikend. No, našli smo odprto trgovino in takoj opravili shopping: buteljke vina, testenina in podobno. Videli smo, da ima Pivka zelo lepo galejsko stavbo, ogledali smo si spominski park in po dolgem iskanju in spraševanju redkih moidočih prišli do gostilne, kjer smo se posladkali z izvrstnim domačim pršutom in refoškom. Ob pol osmih smo bili vsi pripravljeni za koncertno prireditev. Pevci v svojih oblekah, ki jih je treba obnoviti, mi pa v novih vlogah: tonski mojstri, fotoreporterka, dopisnice. "Press Noveg odmeva" je bil v polni pripravljenosti. Na čelu z urednikom, ki je bil pooblaščen, da pozdravi organizatorje. V četrti točki programa je nastopil naš pevski zbor. Ne vemo, kdo je bil

bolj nervozen: pevci, zborovodja ali mi. Brez potrebe. Sledil je izredno dobro pripravljen in kakovostno izveden program. Aldo Kumar: Vilota, Josip Stolcer-Slavenski: Kiša, Mirsko Slosar: Siničja tožba, Anton Foerster: Planinska, Norman Luboff: Amen.. Po nastopu je bilo med skoraj brezkončnim ploskanjem slišati vzklrike: Bravo, bravo! Predstavniki organizatorjev je posebej pozdravil naš zbor in na

njegovo povabilo so pridrveli fantje, ki so pevcem darovali šest, sedem zabojev buteljke vina in ogromen pršut. Predstavniki našega društva se je zahvalil za darilo, občinstvu pa predstavil naše društvo, ki deluje sedemdeset let in se ne ukvarja samo s petjem. Kot dokaz delovanja društva je županu mesta Pivka podaril našo spominsko knjigo in zbirko pesmi Marijana Horna. Naš predstavnik je potem prebral Marijanovo pesem Primorska dežela, kar je navdušilo poslušalce. Ploskanje je morala prekiniti povezovalka programa, ki je napovedala nastop naslednjega zbora. Vse se je smelalo za radio Koper. Po koncertu so hitro preuredili dvorano. Večerja. Majhna zmeda. Pevci so dobili bone za večerjo. Ostali pa...? K sreči je bilo izvrstnega golaža z žganci dovolj, da so vsi v dvorani (ne samo enkrat) večerjali. Odhod po polnoči. V avtobusu presenečenje. Iz kupljene kasete Radia Koper so zazvenele pesmi, ki jih je na nastop izvedel naš pevski zbor. Tišina. Potem spet navdušeno ploskanje. Tokrat so pevci ploskali sami sebi, zlasti pa na nastopu naših solistov, **Jadranke Kene** in **Adice Dobrica-Jelača**. Petju ni bilo ne konca ne kraja. Peli smo do štirih zjutraj, kar je bila za nas pozna, za zaspane Zagrebčane pa zgodnja jutranja ura. Pevcem, dirigentu in organizatorjem iskrene čestitke.

P-N-S ("Press N.O.")

PRŠUTOVA POJEDINA

Clani pevskega zbora smo se marca že drugič v letu dni zbrali ob mizi, obloženi s pršutom. Na 31. reviji slovenskih zborov v Pivki smo sodelovali tudi zagrebški Slovenci, ki smo navezani na Slovenijo, čeprav živimo drugje.

Po nastopu na prireditvi so nam Primorci, kot dobri gostitelji, podarili pršut in vino tokajec. Dogovorili smo se, da se bomo zbrali nek večer, ko bomo sproščeni in brez drugih obveznosti, nekateri morda tudi lačni... lahko "pospravili" podarjeni dobroti. Na srečanju smo pripravili mizo, pogrnili prt, razvrstili kozarce in krožnike ter pladnje z mlado čebulo in redkvicami. Komaj smo čakali, da bodo moški narezali pršut in da bomo lahko začeli z "delom". Zdelo se nam je, da gre rezanje prepočasi in da bi morali z njim pohiteti. In malo po malo: pršut je bil narezan. Bilo ga je dovolj, čeprav so ga nekateri preizkušali - tako, mimogrede - že med rezanjem. Posamezniki tudi večkrat - da se slučajno ne bi zmotili pri ocenjevanju. K pršutu se prileže tudi vino, ki ga prav tako ni zmanjkalo. Pršut je bil zares dober in nekaj malega smo ga shranili, da bi ga poskusili tudi tisti, ki tisti večer niso mogli priti v Slovenski dom. Med njimi je bil tudi naš dirigent **Franč Kene**, ki je imel obveznosti v Brezicah. Zadržanih je bilo še nekaj pevcev, ki so pršut lahko poskusili na redni pevski vaji. Po pojedini smo se posladkali s pecivom, ki smo ga našli v hladilniku, tu in tam pa smo tudi kaj zapeli. Pesmi imamo vedno dovolj na zalogi. Med petjem smo nadrževali in si želeli, da bi se ob pršutu zopet srečali prihodnje leto. Po 22. uri smo se začeli razhajati in odpravljati proti domu. Pravim - začeli, kajti zadnji so odšli šele po 2. uri zjutraj.

Miroslava Maria Bahun

PEVSKI TABOR V ŠENTVIDU PRI STIČNI

Letos smo se Tabora pevskih zborov v Šentvidu pri Stični udeležili že 30. zapored. Lep jubilej. Prireditve je bila 17. in 18. junija. Zbor Slovenskega doma je nastopil skupaj z množico zborov iz Slovenije in zamejstva. O podrobnostih bomo poročali v naslednji številki Novega odmeva. (M.M.B.)

**KNJIŽNICA JE ODPRTA
VSAK TOREK
OD 10. - 12. URE IN
VSAK ČETRTEK
OD 16. - 18. URE.**

POUK SLOVENSKEGA JEZIKA

Pouk slovenskega jezika poteka v Slovenskem domu vsak ponedeljek po štiri ure. Učenci so razdeljeni v dve skupini: začetno in nadaljevalno. V vsaki skupini je petnajst učencev. Največ je zdravnikov, ki se želijo zaposliti v Sloveniji in morajo opraviti izpit

iz slovenskega jezika. Učbeniki, ki se pri pouku uporabljajo, so: Slovenščina za tujce, Slovenščina na koncu jezika in Učimo se slovensčino. Včasih se prečita tudi kakšen zanimiv članek iz Dela. Vsi učenci pogrešajo dober slovar, ki ga na žalost ni. Na koncu vsakega šolskega leta priredimo majhno zabavo.

Marija Crnković

GOSTOVANJE PEVSKEGA ZBORA IZ ILIRSKE BISTRICE

Vedno je lepo, ko v Slovenskem domu s pesmijo in glasbo gostujejo rojaki iz domovine. Še posebej lepo je, če gostuje pevski zbor. Tako je bilo tudi 24. marca, ko je z lepo besedo in pesmijo gostoval pevski zbor društva upokojencev iz Ilirske Bistrice. Najprej je zbor pod vodstvom zborovodje **Dimitrija Grlja** zapel tri pesmi: **Pevce**, **Vsi so prihajali** in **Rož, Podjuna, Zila**. Program sta povezovala **Danica** in **Frane** (nista pa povedala, kako se pišeta). V nadaljevanju je **Danica** predstavila zbor in med drugim dejala, da so se razveselili našega povabila in da je pesem njihova vodnica v dobrem in slabem. Z njo je otožnost manjša, bolezen lažje premagljiva, ljubezen bolj strastna, razdalje od srca do srca manjše in bolj iskrene. Imajo že 15 let dela za seboj. Vaje imajo dvakrat tedensko po dve uri. Nastopajo ob različnih dogodkih v domačem kraju in drugod po Sloveniji. Skrbijo za ohranjanje slovenske ljudske pesmi. Repertoar, je dejala, je posut z rožami iz zbirke domačih skladateljev. Teh se nikoli ne naveliča uho. Pojejo pa tudi pesmi drugih avtorjev. Lani, ko je zbor praznoval 15-letnico delovanja, je bilo za dolgoletno petje z zlatim, srebrnim in bronastim Gallusovim znakom nagrajeno veliko pevk in pevcev. Ponosni smo na njihovo pevsko pot, je med drugim dejala. Nato je **Frane**, pred napovedjo dveh vasovskih pesmi, s svojim igralskim nastopom tako doživet dočaral vasovanje in dogodovščine ob njem, da smo imeli poslušalci občutek, kot da smo sami deležni dogajanja, o katerih je pripovedoval. Sledile so

pesmi: **Dober večer**, **Prišel ljubi** je pod okno, **Tam v dolu**, **Spomin**, **Kje so moje rožice**, **V snegu**, **Kol'kor kapljic**, **tol'ko let in dalmatinska narodna Plovi**, **plovi**, ki je bila posebej izbrana prav za to gostovanje. Povezovalca sta program popestrila z odlomki iz stvaritev **Neže Maurer**, **Borisa Novaka** in **Dragotina Ketteja**. V nadaljevanju programa je **Frane** napovedal izmenjavo daril z besedami: "Navada je v goste priti in darove prnesti..." ter na oder povabil predsednico zbora **Bredo**, predsednika kulturno prosvetnega društva Slovenski dom **Darka Šonca** in predstavnik zbora Slovenski dom

Ivanko Nikčević. Sledila je izmenjava daril s potrebnimi pojasnili. **Breda** in **Vojka** sta v imenu gostov podarili košaro in sliko, **Danko monografijo**, izdano ob 70. letnici Slovenskega doma v Zagrebu, **Ivanka** pa sliko zagrebske katedrale. Pri tem je še v šali pripomnila, da jo zelo veseli, ker je njeni Bistričani s svojim nastopom niso osramotili (smeh). Po izmenjavi daril je povezovalac recitiral **Prešernovo Zdravljico**, zbor pa jo je zapel kot koncertno pesem. Presenečenje za goste je bil prispevek naše članice **Cvetke Matko**, ki je prebrala spomine svoje stare mame. Spomine, ki opisujejo takratno življenje in vzdušje v bistriskem okolju, od koder je bila doma. Ta prispevek je bil gostom tako všeč, da ga bodo objavili v svojem časopisu "Jesenski listi". Za konec srečanja so bistriški pevci zapeli še venček slovenskih narodnih. Kot dodatek, na zahtevo poslušalcev, pa še pesem iz bistrškega kraja **Tječe**, tječe ... ter skupaj z navzočimi vsem znano **Po jezeru** ... Po končanem koncertu se je druženje s skupnim prepevanjem gostov in gostiteljev v prijetnem vzdušju nadaljevalo do poznih (zgodnjih) ur. Ob slovesu je bilo opazno, da smo bili vsi skupaj v nepozabnem večeru obogateni za še eno lepo doživetje. Naj omenim še, da je naš pevski zbor povabljen na gostovanje v Ilirsko Bistrico za njihov občinski praznik, ki bo 11. junija. Takrat prirejajo tudi občinsko revijo pevskih zborov, na kateri naj bi sodeloval tudi naš zbor.

Silvester Vidič

V PETEK SE DOBIMO

Vsak prvi petek prinese nekaj novega. Aprilski prvi petek je bil v znamenju čipk, saj je razstavo železniških čipk obogatil **Silvin** s svojimi čipkami, izpod **Marijanovega** peresa pa je ugledala luč sveta **Čipka** iz druge zbirke. Spoznali smo tudi, da nekatere besede, navedene v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, niso prostaške, kot misli večina, čeprav zvenijo podobno, kot nekatere tuzemeljske psovke. Spomnili smo se tudi na staro vražo, da je petek slab začetek. Zvedeli smo, da je prvi petek najlepši začetek, saj takrat vsak dobi ravno prav dobre volje

za mesec dni. **Silvin** je svoja podtikanja usmeril na izlete, na vožnjo z avtobusom, na obnašanje posameznikov ob takih priložnostih in tudi v Slovenskem domu. Nazadnje pa je prešel na politična dogajanja. Tu je do podrobnosti obdelal predsednike, rezidence, Istrsko banko in podobno. Zahteval je decentralizacijo v Slovenskem domu in predlagal, da bi morali imeti poleg glavnega predsednika še predsednika prvih petkov, predsednika uredništva Novega odmeva, morali pa bi razrešiti predsednika nadzornega odbora in na njegovo mesto postaviti direktorja urada za revizijo. Po zabavnem delu programa smo spoznali nove člane in čestitali slavljencem. Zanimiva sta bila dva Jurčka. **Pravnuček Jurij** - novi član in slavljencem - ter njegov spremljevalec **pradedek Jurij**. Za

pester večer je poskrbel tudi **Zvonko Beker** z videoposnetkom pustoševanja. Na majskem srečanju smo videli parodijo na nove pričeške naših političark, ki sta jo izvedla: **Marijan** (kot novopečeni frizer) in **Silvin** (kot dama, ki je hotela imeti nov videz). V drugi parodiji smo se spomnili prvomajskega pasulja iz Maksimira. Preden smo se podali na ples in se predali petju, smo spoznali še dva nova člana: **Vesno Radulovici** in pianista **Predraga Bjelajca**, ki je bil tudi slavljencem. Slavljenska **Đurđa Galin** pa nam je zrecitala tole svojo pesmico: **Navsek se negde i nekaj pozabi i one kaj smo imeli radi**. Malo po malo i svet se menja, kaj lepo je bilo, danes je senja. **Al' Slovenski naš dom broj jedan na listi, niš se ne menja, navek je isti!**

Sima Hoje

O DELU DUHOVNE SEKCIJE ANTON MARTIN SLOMŠEK

V času od zadnje številke Novega odmeva smo v duhovni sekciji doživeli več lepega. Tri maše so bile v postnem času, ko se v liturgiji spominjamo Kristusovega trpljenja. Na cvetno nedeljo pred Veliko nočjo se bere pri vsaki maši pasijon, to je poročilo o Jezusovem trpljenju. Iz srednjega veka so znane pasijonske igre. V več krajih Slovenije so sedaj te igre zopet oživele. Škofjeloški pasijon slovi po številu nastopajočih, saj sodeluje veliko vasi iz okolice Škofje Loke. Veliko noč ljudje radi praznujejo v družinskem krogu, maša v popoldanskem času pa to praznovanje ovira, zato se slovenski maši na Veliko noč izognemo. Na Belo nedeljo 30. aprila smo prvič slišali mašo v čast Mariji Pomočnici, ki jo je za naš zbor priredil in dopolnil prof. **Vinko Glasnovič**. Letošnji velikonočni čas se ujema z mesecem majem, zato se velikonočne pesmi prepletajo z Marijinimi. Pri maši 14. maja smo se spomnili že devete obletnice, od kar so v Zagrebu ponovno slovenske maše. V soboto, 27. maja je bilo vsakoletno romanje članov duhovne sekcije A.M. Slomšek v Slovenijo. Letos nas je pot vodila na Dolenjsko. Vsakih petdeset let cerkev praznuje sveto leto. V tem letu naj bi

ljudje več romali v Rim in v kraje, kjer je živel Jezus. V nadomestilo za to romanje so nekatere cerkve določene za svetoletne. Najprej smo se ustavili v svetoletni cerkvi v Novi Štifi pri Ribnici. Pravega romanja ni brez sv. maše. V Brežicah se nam je pridružil g. Andrej Urbanc, ki je v Novi Štifi daroval sveto mašo. Pri tej maši smo se posebej spomnili vseh pokojnih zagrebških Slovencev. V vasi Mozelj blizu Kočevja v prijetni gostilni Jelen smo imeli kosilo. Poleg običajnega jedilnika so nas pogostili z imenitno pehtranovo potico. Gozdovi so nas sprejemali vso pot. Občudovali smo mogočne kmečke gozdove, ki so med vojno nudili varno zavetje partizanom, takoj po vojni pa so sprejeli na tisoče žrtev socialistične revolucije, ne samo Slovencev, tudi Hrvatov in Srbov. Ko smo se bližali Beli krajini, so vse bolj prevladovali brezovi gozdovi. Tri fare so podružnica Metlike. Slovenija je

gosto posejana s cerkvicami. Zakaj pa so zgradili kar tri cerkve skupaj, ni znano. Dve cerkvi sta umetniško bogatejši, gotiki se je pridružil še barok. Tretja pa je zelo akustična, kar so s petjem potrdili tudi naši pevci. Tudi do Novega mesta so nas spremljali gozdovi in avtobus s dobro klimatsko napravo je pripomogel, da smo se en dan izognili zadušljivi mestni vročini. Pri romanju je bilo boleče dejstvo, da se kar nekaj članov zaradi bremena starosti in boleznih ni moglo udeležiti romanja; tudi člana z najdaljšim "stažem" v Slovenskem domu gospe **Pavle Jerič** in gospoda **Franje Škofa** ni bilo med nami.

Martina Koman

BALETNIKI Z BLEDA

V petek, 2. junija, je bilo v Slovenskem domu srečanje z baletniki. Polno dvorano, za katero bi se lahko vprašalo "ali je še prostor za človeka več", je navdušil nastop Internacionalne baletne šole iz Bleda, pod umetniškim vodstvom **Dane Renčelj**. Baletnice in baletniki so zaplesali na glasbo Johana Straussa, Gounoda, Delibesa in Paganinija v koreografiji D. Renčelj. Izvedli so tudi koreografijo Eunice Biedrsky Bartell in sicer na glasbo Masseneta ter inserte iz drugega dejanja Labodjega jezera P.J. Čajkovskega v sceniski prireditvi Andrewa Stevensa. Plesali so **Pia Brezovšek**, **Blaž Cilinšek**, **Eva Jensterle**, **Luka Jensterle**, **Maruša Kersnik**, **Tina**

Mencinger, **Maja Repe**, **Ines Ros-tobar** in **Katarina Žnidar**. Nastop sta na višjo raven povzdignila profesionalna gosta **Alenka Laufa Ribič** iz mariborskega in **Andrew Stevens** iz ljubljanskega baleta. Plesne točke je popestril nastop vokalne skupine **Dolcissime&Cono Canoro**, ki se je predstavila s slovenskimi narodnimi pesmimi "Kje so moje rožice", "Pa se sliš" in "Kje so moje stezice" v aranžmaju **Zorana Šonca**, ki je na klavirju izvedel še tri Chopinove skladbe. Bila je to prireditev, kakršno si lahko le zaželimo. Drugi del srečanja je bil kot ponavadi posvečen slavljenecem rojstnih dnevo, ki so rojeni v juniju in juliju. Dobro vdušje po nastupu baletnikov in glasbenikov ter čestitanje številnim slavljenecem se je nadaljevalo s plesom, petjem in izvedbami na klavirju. Tokratno petkovo srečanje se je končalo v soboto!

Sij

Člani Slovenskega doma in njegovi gosti ter obiskovalci so od 5. do 20. aprila občudovali čipkarške umetnine, ki so jih naredile spretnne roke klekljaric - umetnic iz Železnikov: **Marica Demšar, Helena Kramar, Anica in Minka Primožič, Marica Soklič in Marija Koblar.** Umetnicam pa sta se pridružila še dva mlada umetnika **Andraž Debeljak in Darja Teran,** ki sta pred štirimi leti pričela izdelovati čipke iz tanke kovinske niti. Čipke so od nekdaj veljale za višek spretnosti znanja v ženskih ročnih delih in so bile zaradi tega zelo cenjene. Služile so v prvi vrsti kot okras oblek in ženskih glavnih pokrival. S čipko pa v starih časih niso krasili samo ženskih in moških oblačil, ampak tudi intimno in posteljno ter namizno perilo. Domovina čipkarstva je na vzhodu. Kitajske čipke, vezenine in tkanine so bile znane že iz davnih časov. Zato je naravno, da so od tam prihajali razni izdelki na zahod, preko Rusije, ki je bila glavna posredovalka med skrajnim vzhodom in zahodom. Čipk je več vrst. Poznamo klekljane, šivane, kvačkane, pletene in mrežene. V Sloveniji čipke klekljamo, klekljajo jih tudi v hrvaškem Zagorju, Dalmatinke izdelujejo šivane čipke, Bosanke pa delajo »kere«, ki so prav tako šivane. Svoje čipke imajo tudi Belgija, Irska, Italija, Madžarska, Kitajska, Tunis in Ciper. Izdelovanje klekljanih čipk na slovenskem sega v 17. stoletje in predstavlja eno najznačilnejših domačih obrti. Nekateri primeri izdelovanja čipk po gradovih in samostanih pa so znani tudi že stoletje prej. Slike iz 16. in 17. stoletja kažejo tudi pri nas na oblekah portretirancev verne vzorce tedanjih čipk. Ljubljanski muzej hrani v svoji zbirki najstarejšo čipko iz leta 1677. Zibelka čipkarstva je naša rudarska Idrija. Arhiv idrijskega rudnika prvič omenja čipkarstvo 3.10. 1763. Leto kasneje so po nalogu cesarice Marije Terezije poslali v Ljubljano učiteljico čipkarstva, da bi tam in v Idriji pomagala čipkaricam. Prva šola je bila ustanovljena v Idriji leta 1876 in deluje še danes. Od tod so dobile čip-

SLOVENSKA KLEKLJANA ČIPKA

karsko znanje številne čipkarice na območjih Selške in Poljanske doline, v Polhograjskih Dolomitih in Trnovskem gozdu. Čipkarsko šolo so nato leta 1906 ustanovili tudi v Žireh in leta 1907 v Železnikih. Tudi tam šola obstaja še danes in šteje približno 150 učenk. Vse do

obdobja med obema vojnama je čipkarstvo predstavljalo glavni ali dodatni vir zaslužka. Obseg dejavnosti pa se je po vojni precej zmanjšal. Obdobje ponovnega razcveta predstavlja čas od osemdesetih let do danes, ko se je izdelovanje klekljanih čipk spet močno raz-

vilo, med drugim tudi po zaslugi vse večjega zanimanja za kulturno dediščino in iskanja lastne istovetnosti ter strokovne skrbi za oblikovanje poslovnih, promocijskih in protokolarnih daril, ki imajo vedno več značilnosti naše ustvarjalnosti. Pomembni za izdelavo lepih čipk

Mojstrice klekljanja: Minka in Anica Primožič ter Helena Kramar hitijo sukati kleklje.

so bili vzorci, ki so jih risali domači in tuji risarji. Vzorcem, ki so bili narisani na posebno močan papir, so klekljarice rekle »papirc«. Z risanje vzorcev so se spopadli tudi najbolj priznani slovenski umetniki, tako je na primer prof. Saša Šantel narisal načrte za najdragocenejše čipke po motivih slovenskih peči. Za podobe narodnih noš pa je poskrbel akademski slikar Maksim Gaspari. Iz Zagreba sta pošiljali v Ljubljano svoje vzorce tudi znana hrvaška umetnica Zlata Šufflayeva in organizatorica čipkarstva na Hrvaškem Danica Brössler. Od sredine osemdesetih let so čipke pogosto okvirjali, tako da so dobile novo vlogo slik. V tej obliki so bile tudi predstavljene na naši razstavi. Za poudarjanje izrednega mojstrstva, ki je strnjeno v številnih prepletnih in vzorčnih menjavah, je to ena od pozitivnih poti, ki čipko prestavlja iz okvirov malo drugačnega prta ali ovratnika na bluzi. Temeljito poznavanje klekljarske dediščine in tehnologije izdelave čipk odpira še druge, nove tehnološke in s tem tudi izrazne možnosti. Dokaz za to sta mlada ustvarjalca Andraž Debeljak in Darja Teran. Njuno gradivo je tanka, nerjaveča ali zlata žica, ki je nadomestila bombažno, laneno ali svilen. Njuni izdelki so samostojne mojstrovine, ki nastajajo kot vrhunska poslovna in protokolarna darila v okviru družinske blagovne znamke Anars. Pojavljajo se kot klekljane slike ali kot aplikacije v izdelkih priznanih slovenskih obli-

kovalcev stekla **Ljubice Ratkajec Kočice, Tanje Pak in Stojana Višnjara**. V polni dvorani Slovenskega doma je razstavo odprla njena organizatorica Slavica Benko. Prisotnim pa se je za topel in prisrčen sprejem zahvalila tajnica Turističnega društva iz Železnikov **Anči Trojar**. Razstavo so si ogledale tudi soproge veleposlanikov akreditiranih na Hrvaškem in članice Mednarodnega kluba žensk.

Slavica Benko

ČIPKA

(ob razstavi čipk iz Železnikov)

*Kjer nagelj gorenski opojno diši,
tam klekljana čipka že dolgo živi,
za čipkarja vedno on lep je motiv,
je čipka ljubezni njegove izliv.*

*Slovenska je čipka krenila na pot,
lepo so sprejeli ljudje jo povsod,
naj tale umetnost, kot nekdaj, živi,
naj vrača spomine v davne nam dni.*

*Naš nagelj gorenski bo vedno cvetel
in čipkar za svoje bo čipke živel,
se nitke prepletale bojo naprej
enako kot mnoga so leta doslej.*

*Slovenska je čipka krenila na pot,
lepo so sprejeli ljudje jo povsod,
naj tale umetnost, kot nekdaj, živi,
naj vrača spomine v davne nam dni.*

Zagreb, 5. aprila 2000
Marijan Horn

FRAN GERBIČ, SKLADATELJ, OPERNI PEVEC IN PEDAGOG

Ob 160. obletnici rojstva Frana Gerbiča je naša članica mag. **Nada Bezić**, knjižničarka v Hrvaškem glasbenem zavodu, pripravila zanimivo predavanje. Gerbič je bil rojen 5. oktobra leta 1840 v Cerknici. O njegovem ustvarjanju, zlasti v Zagrebu, smo že pisali v prvi številki Novega odmeva, v okviru serije napisov Slovenski slavski na hrvaških odrih. Kot operni pevec je v Zagrebu nastopal devet let, od leta 1869 do leta 1878 - v obdobju, ko je bil direktor opere Ivan pl. Zajc. Bil je začetnik sijajne tradicije slovenskih tenorjev v zagrebški operi. Gerbič je bil prvi tenor v zagrebški operi in ni bilo opere, v kateri ni nastopal. Pel je v 22 operah. Bil je prvi Juranič v operi Nikola Šubić Zrinski. Publika ga je imela rada, kritiki so ga hvalili. Iz Zagreba je odšel zaradi bolezni, nekateri viri pa navajajo tudi druge vzroke. Fran Gerbič ni bil samo operni pevec, ampak ob Benjaminu Ipavcu in Antonu Foersterju ena najpomembnejših skladateljskih osebnosti v slovenski glasbi druge polovice 19. stoletja. V njegovem opusu so dve operi, kantate, orkestralna in komorna dela ter drugi zbori in solo popevke. Skladal je tudi na besedila hrvaških piscev, zlasti svojega prijatelja Augusta Šenoa (Dragoj iz tudine, Želja zlatu in znano pesem Zagrebu). 4. decembra leta 1876 je Hrvaški glasbeni zavod Gerbiču razglasil za svojega častnega člana. To se je zgodilo po nastopu na prvem koncertu v novi zgradbi HGZ na dan sv. Cecilije, zaščitnice glasbe. V arhivu HGZ hranijo Gerbičevo pismo ravnateljstvu, v katerem se zahvaljuje na izkazani časti. Knjižnica HGZ hrani tudi nekaj rokopisov njegovih skladb. Posebej zanimivo je, da je bila Gerbičeva pesem Štirje letni časi leta 1909 uvrščena v Pesmarico za osnovne šole v Hrvaški in Slavoniji. Od leta 1886 do smrti leta 1917 je Gerbič živel v Ljubljani in bil ena od glavnih osebnosti slovenskega glasbenega življenja. Vodil je glasbeno šolo, pevski zbor in glasbene predstave v gledališču. Izdal je prvi slovenski časopis za posveto glasbo Glasbena zora. Ukvarjal se je tudi s pedagoškim delom. V Zagreb se je zadnjič vrnil leta 1911; spremljal je koncert, na katerem je Hrvaško pevsko društvo Kolo izvedlo njegovo skladbo Jugoslovanska rapsodija. Predavanje mag. Bezić je bilo obširno, popostreno s številnimi podrobnostmi iz Gerbičevega življenja. Ogledali smo si diaprojektive in prisluhnili posnetkom njegovih skladb. Vsi naši "slavčki", ki so trajno zaznamovali hrvaško operno sceno, si zaslužijo podrobnejšo predstavitev v knjigi. Da jih ne bi pozabili in da bi ostali zapisani za sedanjost in prihodnost.

Polona Jurinč

5031

POTOVANJA IN POTEKANJA PO SVETU ZA 3 KUNE MARINKA KOŽELJ: NOVA ZELANDIJA

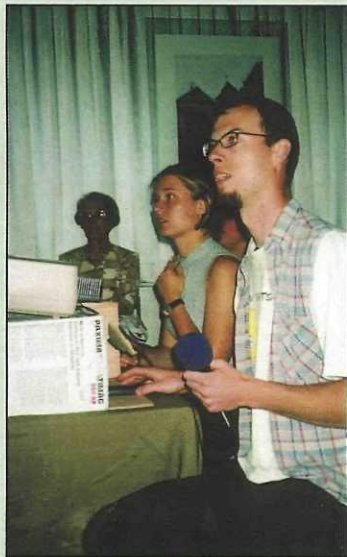

Vse življenje sem se veselila in si obljubljala: ko se bom upokojila, bom lepo potovala po svetu! Upokojila sem se, sicer malo prezgodaj, vendar pa pokojnina nikakor ne zadostuje za potepanje po svetu. Kvečjemu za pot od doma do središča Zagreba - do Masarykove 13. Tu pa putujemo, in sicer v zelo elitnih družbah. V našem drugem domu smo potovali celo v človeško telo. Tja nas je popeljal gospod **Zarko Dolinar**. Povedal nam je, da je vse zapisano v naših genih in to že od trenutka, ko sta naša starša še počivala od ljubezni. Z **Vikijem Grošljem** smo se potepali po Arktiki in Antarktiki, bili smo v Nepalju in celo na Himalaji. V družbi veleposlanikov smo potovali v Turčijo, Iran, Veliko Britanijo, Avstrijo, Makedonijo, na Kitajsko in še kam. 28. aprila smo z **Marinko Koželj** odpotovali na Novo Zelandijo. Videli smo veliko zanimivega na steni, na kateri sicer visi slika slovenskega pesnika nad pesniki - Franceta Prešerna. Na platnu smo videli nizke hiše in njihova vrata ter bivališča tamkajšnjih staroselcev - Maorov. Zelo zanimivi so trije novozelandski kivi. Prvi rastejo z dreves in so zelo okusni, z veliko vitaminov in mineralov. Na Novi Zelandiji dozori več kot polovica kivičev, ki pridejo na svetovni trg. Drugi kivi-ji so ptice, ki zaradi zakrnelih peruti in mehkega perja ne morejo leteti. Podnevi se skrivajo v votlinah, ponoči iščejo hrano. To so nočni kivi. Tretji - dnevni kivi - pa so ljudje. Tako namreč pravijo potomcem evropskih priseljencev, ki so na Novo Zelandijo prišli v 18. in 19. stoletju. Na posnetkih smo videli nešteto nebeških ovčic na nebu, na zemlji pa mehke volnene. Gospa Koželj pravi, da jih imajo na milijone. Pravi, da imajo tudi veliko krav in volov - pasme frizi. Tudi konjev ne manjka, razen lipi-ancev. Na vulkanskih tleh so zasadili veliko botaničnih vrto. Težke industrije nimajo. Imajo pa zelo težke sive kite v Tihem oceanu; tehtajo celo do 150 ton in so dolgi do 33 metrov. Dobro, da nisem tako blizu, da bi me poškrbilo s širokim repom, ko bežijo v globino morja. Gledamo jih le s svojih stolov. Po vsakem takem - dolgem ali kratkem - potovanju še pokramljamo s prijatelji ob kozarčku pijače za 3 kune. Včasih plačaš, večkrat še to dobiš zastoj, obenem pa potuješ in potuješ. Obiskuješ razstave večjih in manjših mojstrov. Poslušaj pesmi znanih ali manj znanih pesnikov. Se veseliš z njimi ali oni s teboj. Zapoješ, zaplešeš valček ali polko. Včasih je res lepo biti Slovenec v Zagrebu.

Katarina Furjan

CIPELCUGOM PO ČILEU MIHE PRIBOŽIČA

Iz Evrope do Čilea Miha je s opremo doletel v Santiago de Chile, glavni grad Republike Čile. Po diapozitivima i Mihinom do-
mu, Santiago je evropski grad po graševinama i sadržajima. Tu živi
oko 2,5 miliona stanovnika Čilea, a cijela država ima oko 20 miliona
stanovnika. Mihin cilj je bio da krene pješice 1000 km na jug po ces-
ti terra Austral, koju je izgradio diktator Pinochet. Nakon priprema, s
naprtnjačom teškom 25 kg, naš putnik-znatiteljnik krenuo je prema
jugu. Cesta vodi kroz relativno neprohodne terene, s puno šume, fjor-
dova i pustih predjela. Relativno je nenaseleljeno. Ljudi koji ovdje žive,
posjekli su drvo i to je jedini izvor prihoda. Bave se stočarstvom, ali
ne i poljodjelstvom iako je zemlja i klima povoljna. Cesta je maka-
damska, samo dijelovi su asfaltirani. Naš Miha je hvalio gostoljubi-
vost stanovnika. Noćio je obično uz neku kuću, na koju bi naišao, no
domaćini su ga uvijek ljubazno ponudili kruhom i čajem ili kavom.
Predjeli su zbilja živopisni, često okruženi vrhuncima pod snijegom.
Dosta je bilo kiše i vlage, jer je bio ljetni period. Na dijelovima ceste
prelazi se trajektom, jer bi bilo preskupo graditi viadukte i mostove
preko rijeke ili morskog zaljeva. Čile je dugačka i uska površi-
na uz Tihi ocean. Širi-
na je cca 180 km. Je-
dan dio površine kupio
je Amerikanac Dou-
glas Tompkins, i od tog
predjela napravio
zaštićeni nacionalni
park. Tu su izgrađene
pristupne ceste od dr-
veta, mostići, ljestve
sve da se može uživati
u prekrasnim krajolici-
ma s puno zelenila, vo-
dopada i različitih re-
ljeva. Putem je bio u
obilasku fjordova, po-
kazao nam je fotografije
ledenjaka, golih br-
da, prevođenje stoke
preko jezera General
Carerra. Najdulje se
zadržao u mjestu Puer-
to Tranquillo, jer kaže
da je to raj na zemlji. Po prikazanim slikama i mi se slažemo s Mi-
hom. Posebna je ljepota mramornih spilja na jezeru. Družio se s bici-
klistima, kad je naišao na njih, inače je cijelih 1000 km propješao
sam. Komunikacija je bila internetom iz manjih mjesta, gdje je to
postala uobičajena komunikacija, skoro kao telefonska govornica. Ni-
je jednostavno napisati sve utiske koje smo dobili posredstvom dia-
pozitiva našeg prijatelja Mihe, koji nam je sve to pokazao u Sloven-
skom domu 17. svibnja. Nadamo se da će nam pokazati i sljedeće
snimke sa sljedećeg puta po Čileu, jer se u tu zemlju zaljubio. Kaže
da ga privlači jednostavnost tih ljudi i neopterećenost sticanjem bo-
gastava. Rade koliko im treba za život, a drugo uživaju život.

Jelena Balent

**BRITANSKI VELEPOSLANIK
V SLOVENSKEM DOMU**

MALO BESED - MNOGO POVEDANEGA

19. aprila nas je presenetil že prvi pogled v dvorano Slovenskega doma. Namesto sredi običajnega venca živobarvnih slik smo se tokrat znašli v gostem obroču črnobelih listov vseh mogočih formatov. Vtis je bil, kot da so stene dvorane prenzle in prekratke. Vizualni šok nam je za nekaj trenutkov obudil občutke iz mladih let ter spomin na nekdanje razstave v stilu "... še pomnite, tovariši? - in to po pravici. Tokrat razstavljeni dokumenti namreč sami po sebi zgovorno pričajo o zanimivem segmentu hrvaške politične metamorfoze. V sedemdesetih letih malce ironično imenovana "ljudska diplomacija" danes povsem legitimno demistificira zapletene mehanizme mednarodnih odnosov. Najvišji diplomatski predstavniki so od nekdanje ekskluzivne in vzvišene togosti zadržali le še skoraj neobvezno protokolarno titulo "ekscelencija". Neposredno se soočajo z navadnimi državljani, odgovarjajo tudi na naivna (?) in celo namerno provokativna vprašanja ter potem ob kozarčku radi pokramljajo z vsakim, ki bi se rad kasneje v družbi prijatelj lev pohvalil, kako je ambasadorju končno nekaj pomembnega natančno razložil ... Nova hrvaška vodstvena ekipa je dala zelo jasen znak, da je takšen način neformalne diplomacije povsem v skladu z njeno usmeritvijo. Prejšnji dan, ko je bil na volilni skupščini Koordinacije društev prijateljstva g. **Andrija Karafilipovič** ponovno izvoljen za njenega generalnega tajnika, je razstavo odprl sam zunanji minister Republike Hrvaške, gospod Tonino Picul. To pa hkrati pomeni pomembno priznanje tudi Slovenskemu domu kot aktivnemu dejavniku čvrstejših in plodnejših vezi med dvema narodoma. Najbrž je, med drugim, tudi to vzpodbudilo gospoda Karafilipoviča, ki je svoj uvodni nagovor zaključil z ugotovitvijo, da nismo zadovoljni z japonskim in britanskim društvom. Obe navzoči ekscelenci, veleposlanika Japonske in Velike Britanije, sta dejstvo ljubeznivo stočno sprejela na znanje, čeprav za takšno stanje za gotovo nista neposredno kriva. Gost večera, ambasador Velike Britanije, **Collin Monroe**, sicer Škot, ampak poročen s Čehinjo, nam je, le navidez redkobe sedno in na komaj slabih petih straneh, v korektni hrvaščini nadrobil več kot dovolj snovi za zanimive sklepe. V ločenih in vsebinsko prestavljenih odlomkih ima logični tok njegovega nepretencioznega raz-

da je prepričljivo hranjenje grožnje s silo proti morebitnem napadalcu. Združitev vseh držav Evrope je danes realna in nujna perspektiva, Nato pa velik skupni dežnik. Te države se prav gotovo ne združujejo za obrambo proti Švici, ki v samem srcu Evrope vstop v Unijo najbolj trmasto zavrača. Proti komu torej? Mar se Evropa boji, da se veliki ruski medved spet ne postavi na noge v obleki drugačne barve? Večstoletni plodovi skupne kulture, vera v istega odrešenika, predvsem pa konec zgrešene prakse neke ideologije tudi tej možnosti zmanjšujejo verjetnost. Računalniške simulacije v skrbno varovanih naličnih centrih so zagotovo že pred leti izračunale smer, kamor bo treba pokazati zobe (samo dvanaest bi bilo zagotovo premalo): najbrž nekam precej za Uralom in ne predaleč za Malo Azijo ... Seveda pa so lahko razmišljanja po predavanju britanskega ambasadorja tudi povsem drugačna in omejena samo na hrvaški vsakdan. Kot rečeno: besed je bilo bolj malo, a povedanega je bilo veliko. Sem kajpak prištevamo tudi recitacije gospoda **Kuneja**. Pa še tole: v opisanem vzdušju je ekscelencija gospod ambasador Monroe na koncu brez ovinkov priznal, da ga je pred meseci napovedanega in potem odpadlega pedavanja v Slovenskem domu (in ve se, tudi drugih zoprnih državiških obveznosti) na srečo rešil - prehlad. Čeprav bi nemara bilo kronistu danes še bolj zanimivo, je takrat napisano predavanje šlo po gobe, ker so se v kratkem času razmere na hrvaškem povsem spremenile. Skromno prikrajamo tej ugotovitvi z dodatkom, da gre razvoj pač nezadržno naprej. Tudi banalni prehlad ni več tisto, kar je bil včasih: hočeš nočeš - mora se integrirati v mednarodne procese ...

Črt Škodlar

KONCERT MLADOG FLAUTISTE BORISA BIZJAKA

Muzička večer ugodnog doživljaja uz muziciranje nadarenog **Borisa Bizjaka**, događala se 12. travnja u našem drugom domu Slovenskom domu. Birani program J.S. Bacha, Sonata u e-molu s četiri stavka adagio i allegro pokazali su vještinu mladog umjetnika i dočarali nam ugodaj opuštenosti i zanosa. Ples koze (Danse de la chevre) A. Honeggera oslikao je nestašno skakutanje koze za sve slušaoce s malo mašte. Sonata za flautu i klavir, uz klavirsku pratnju prof. **Božene Dornik**, kompozitora B. Martinu, te Zvučni pejzaž A. Ajdiča, zvučali su ozbiljnošću i ljepo. Sonatina op. 100 A. Dvoržaka u četiri stavka bila je ugodan doživljaj uhu i duhu. Mladi umjetnik s velikom ozbiljnošću i entuzijazmom odsvirao nam je zanimljivo odabrani program. Vjerujemo da je pred njim velika budućnost. Nadamo se da ćemo ga čuti ponovo. Mentor mladom Borisu Bizjaku je prof. **Jasenska Jelačić**.

Jelena Balent

SLOVENCİ V USTAVNEM ZAKONU O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN PRAVICAH NARODNOSTNIH MANJŠIN

Predstavniki dom Hrvškega državnega sabora je 11. maja izglasoval spremembe in dopolnila ustavnega zakona o človekovih pravicah in svoboščinah in o pravicah etničnih in narodnostnih skupin ali manjšin v Republiki Hrvaški. S tem je prenehala veljati ustavna zamrznitev posameznih členov ustavnega zakona.

Najpomembnejša novica je sprememba 3. člena zakona, v katerem so naštetje manjšine, ki jim Republika Hrvaška zagotavlja enakopravnost. V 3. členu zdaj piše: "Republika Hrvaška zagotavlja enakopravnost pripadni-

kom narodnostnih manjšin: Albancem, Avstrijem, Bošnjakom, Bolgarom, Črnogorcem, Čehom, Madžarom, Makedoncem, Nemcem, Poljakom, Romom, Rumunom, Rusom, Rusinom, Slovacom, Slovincem, Srbom, Italijanom, Turkom, Ukrajincem, Vlahom, Židom in pripadnikom drugih etničnih in narodnostnih skupnosti ali manjšin ter vzpodbuja njihov razvoj."

Ne vemo, kakaj se je Hrvaška odločila za tako naštevaje manjšin in to tudi tistih, za katere se doslej sploh ni vedlo, da obstajajo. Če bo kakšna narodnostna skupina protestirala, bomo zvedeli tudi za njen obstoj.

Slovenci smo zdaj dobili status manjšine, kar smo imeli tudi v "stari" hrvaški ustavi, do ustavnih sprememb leta 1997. Kaj se bo zgodilo s preambulo ustave, ali bomo Slovenci vrnjeni vanjo in ali se razmišlja o tem, da bi morala biti ustava in ustavni zakon usklajena, ni znano. Razlika med obema je ta, da ustava

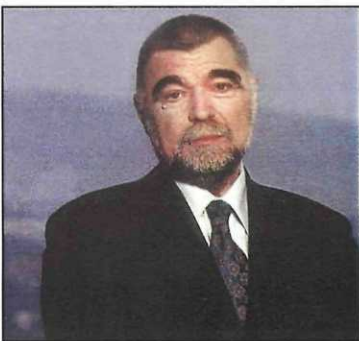
uporablja termin "avtohtonost" posameznih manjšin. Za Slovence je pomembna tudi sprememba 18. člena ustavnega zakona. V njem zdaj piše, da imajo pripadniki tistih manjšin, ki so po številu manjše od 8 odstotkov prebivalcev Hrvaške, pravico izvoliti pet in največ sedem poslancev v Hrvaški državni sabor. Za uresničitev tega člena bo treba počakati na popis prebivalstva, ki bo predvidoma prihodnje leto. Izvedba takega popisa je zahtevna in draga naloga. Ustava, ustavni zakon o manjšinah in zakon o volitvah poslancev v Hrvaški državni sabor so zdaj neusklajeni; vsak po svoje rešuje to problematiko manjšin, vsak z drugačnim pristopom in izhodiščem. Ustavno sodišče (morda tudi kakšno mednarodno sodišče) bo imelo v prihodnjem obdobju verjetno veliko dela.

V svežnju zakonov, ki urejajo manjšinske pravice, sta bila na saborskem zasedanju 11. maja sprejeta še zakon o uporabi jezika in pisave narodnostnih manjšin ter zakon o vzgoji in izobraževanju v jeziku in pisavi narodnostnih manjšin. Ta zakona sta za Slovence manj pomembna, saj oba posebne pravice dodeljujeta samo manjšinam, ki imajo v samoupravnih enoti več kot polovico vsega prebivalstva. Po zdajšnjih podatkih Slovenci v nobeni samoupravni enoti nimajo nadpolovične večine. Če je prišlo do kakšne spremembe, bo znano po novem popisu prebivalstva.

Darko Šonc

PREDSEDNIK MESIĆ S PREDSTAVNIKI NACIONALNIH MANJŠIN

Hrvaški predsednik Stipe Mesić je 10. maja sprejel predstavnike vseh narodnostnih manjšin, ki živijo na Hrvaškem. Pobudnika srečanja sta bila predsednica Sveta nacionalnih manjšin na Hrvaškem **Sanja Tabaković-Zorić** in Mesićev svetovalec za zunanjo politiko dr. **Stanko Nicka**. Pogovor je trajal 45 minut in je minil v prijetnem ozračju. Predsednik zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** je predsednika Mesića med drugim spomnil na njegovo predvolilno obljubo, da bodo Slovenci na Hrvaškem vnovič uvrščeni v preambulo hrvaške ustave. Sanja Tabaković-Zorić je poročala o nerešenih vprašanjih, ki

bremenijo vse nacionalne manjšine na Hrvaškem (sprejem novega ustavnega zakona, volilnega zakona, zakona o društvih, posebnege zakona - lex specialis za vse nacionalne manjšine, reorganizacija Urada za nacionalne manjšine Vlade Republike Hrvaške ...). Hrvaški predsednik Stipe Mesić je obljubil vsestransko zakonodajno in finančno pomoč nacionalnim manjšinam na Hrvaškem, opozoril pa je na zdajšnje težave v državi.

Darko Šonc, Franc Strašek

ODBOR ZA ČLOVEKOVE PRAVICE IN PRAVICE NARODNOSTNIH MANJŠIN

Vsredo, 31. maja je bila v hrvaškem državnem saboru 10. seja Odbora za človekove pravice in pravice narodnostnih manjšin. Odbor je med drugim ustanovil tudi Pododbor za pravice narodnostnih manjšin, v katerem je pet poslancev ter štirje predstavniki manjšinskih organizacij. Eden od njih je tudi predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**.

T.B.

SEJA SVETA ZVEZE SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

Seja sveta Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je bila v Šibeniku, v prostorih društva Dr. France Prešeren. Na seji, ki je bila 11. maja, so bili navzoči vsi člani Sveta Zveze, razen **Gustija Zupana** iz Splita in **Draga Rizmana** z Reke, ki sta se opravičila. Predsednik Zveze **Darko Šonc** je poročal o delu Sveta za nacionalne manjšine, predlogih za spremembo hrvaških zakonov, ki se nanašajo na nacionalne manjšine, in stikih s predstavniki hrvaške in slovenske države. V ospredju razprave so bila vprašanja, povezana z medsebojnimi odnosi slovenskih društev in njihovimi statutarnimi obveznostmi do vodstva Zveze. Pri tem je bila največja pozornost namenjena slabi organizaciji dela v Slovenskem društvu Dr. France Prešeren Šibenik. To društvo je namreč zamudilo s sklicem običnega zbora in dostavo predpisanih poročil o uporabi finančnih sredstev in izpeljavi načrtovanega programa dela. Zaradi takšnega odnosa je vladni urad za nacionalne manjšine zmanjšal finančno podporo Zvezi, Zveza pa je nato zmanjšala finančna sredstva za društvo Dr. France Prešeren. Posledica: društvo šibenskih Slovencev je praktično ostalo brez denarja. Člani Sveta Zveze so ugotovili, da sta člana upravnega odbora tega društva **Mira Knežević** in **Rudi Stojković** poskrbela za vidno izboljšanje razmer, kar daje upanje, da bo društvo ponovno zaživel v okviru svojih zmoglosti. Na sestanku je bilo soglasno sklenjeno, da bo društvo Dr. France Prešeren Šibenik izjemoma prejelo finančno pomoč iz rezerve Sveta Zveze in da bo v prihodnje redno prejelo del sredstev Zveze, in sicer v skladu z določili pravilnika.

Franc Strašek

SIMPOZIJI O VZGOJI V DIASPORI

Bošnjaška nacionalna skupnost je pripravila simpozij o vzgoji v diaspori. 24. in 25. marca so bili v Islamski center v Zagrebu povabljeni predstavniki vseh nacionalnih manjšin na Hrvaškem. Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem je predstavljali njen podpredsednik **Franc Strašek**, ki je opozoril na dva pereča problema: status Slovencev na Hrvaškem ter razpršenost in zakonske ovire za institucionalno organizacijo vzgoje in izobraževanja v materinščini za slovenske otroke na Hrvaškem. V prvem delu referata je opozoril, da ima slovenska skupnost na Hrvaškem vse značilnosti nacionalne manjšine, da pa je hkrati tudi manjšina v nastajanju, saj je svojo identiteto na celotnem hrvaškem ozemlju začela oblikovati šele po osamosvojitvi Republike Hrvaške in Republike Slovenije. Zdjaj je treba poiskati pravno pot, ki bo omogočila neomejeno kulturno in politično prisotnost Slovencev v Republiki Hrvaški, zagotoviti pa je treba tudi pogoje za dejansko izvajanje pravic, zagotovljenih v ustavnem zakonu o človekovih pravicah in pravicah nacionalnih manjšin na Hrvaškem. Drugi del referata se je nanašal na možnosti šolanja in izobraževanja v slovenščini. Po statistiki na vsakega polnoletnega Slovenca na Hrvaškem pride en otrok v starosti do 19 let; na celotnem državnem ozemlju torej živi okoli 1600 - 1700 Slovencev v osnovnošolski oz. srednješolski starosti. To pomeni, da bi - teoretično - lahko oblikovali približno 40 razredov po 30 učencev, oziroma za vsako šolsko stopnjo (8 let osnovne izobrazbe in 4 leta srednje šole) po 3 - 4 razrede. Vendar so takšni izračuni le teorija. Slovenci so namreč razpršeni po vsej Hrvaški, skoraj nikjer ne izpolnjujejo zakonskih pogojev oziroma predpisov o relativni večini (v občini, županiji). Poseben problem pa je majhno zanimanje med Slovenci in Hrvaškem. Dodatna ovira bi bila priprava novih učbenikov in pedagoško-didaktičnih pripomočkov. Zato lahko sklepamo, da Slovenci na Hrvaškem tudi v bližji prihodnosti ne bodo imeli pogojev za institucionalno izobraževanje svojih otrok v materinščini na Hrvaškem. Nadomestna oblika negovanja slovenskega jezika so tečajji za odrasle in otroke, ki potekajo v slovenskih društvih v Zagrebu, Splitu, Šibeniku in na Reki

Franc Strašek

OPATIJA IN BRDO PRI KRANJU: MANJŠINE, MOST MED KULTURAMI

Svet Evrope in hrvaški urada za narodnostne manjšine sta 19. in 20. maja v Opatiji pripravila posvetovanje z naslovom: Manjšine - most med kulturami. Seminarja so se udeležili strokovnjaki in predstavniki manjšin iz Hrvaške, Slovenije, Italije, Madžarske, Avstrije, Bosne in Hercegovine in Makedonije. Na začetku so udeležence seminarja pozdravili **Nenad Prelog** iz ministrstva za zunanje zadeve, **Mila Šimić** iz urada za narodnostne manjšine in **Furio Radin**, predsednik saborskega odbora za človekove pravice in pravice narodnostnih manjšin. Uvodne referate so podali **Brigitte Busch** iz interkulturnih študij iz Celovca, predstavnik Sveta Evrope **Jean Philippe Gammel**, **Sonja Novak Lukanič** iz Instituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane in **Risto Ruohonen** iz Finske. Po referatih so se udeleženci razvrstili v dve delovni skupini. Prva je obravnavala sodelovanje manjšin na kulturnem področju, druga pa kulturno avtonomijo manjšin. Seminarja se je udeležil tudi predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**, ki je spregovoril o pomembnosti samoorganiziranja manjšine v kulturna društva, problemu enotnosti in vlogi krovnih organizacij posameznih manjšin, ki naj bi bile partnerice v stikih z institucijami večinskega naroda. Sklepi seminarja so naslednji: kulturna društva manjšin so zelo pomembna za razvijanje odnosov med državami, v prihodnje bi morale biti manjšine bolj zastopane v elektronskih medijih, poiskati je treba možnosti, da bi Evropa finančno podprla projekte kulturnega sodelovanja med manjšinami dveh ali več držav (projekt Alpe-Adria, Baltiške države...), zahteve za varstvo manjšin naj zamenjajo predlogi za sodelovanje med manjšinami, manjšinska vprašanja med državami se najprimerneje urejajo z dvostranskimi pogodbami, ki rešujejo konkretne probleme. Na seminarju na Brdu pri Kranju je bila posebna pozornost namenjena vlogi narodnostnih manjšin v dvostranskih pogodbah. Seminarja so se udeležili predstavniki Avstrije, Italije, Bosne in Hercegovine, Rumunije, Slovenije in Hrvaške. Hrvaško so predstavljali predstojnica urada za narodnostne manjšine **Mila Šimić**, **Milena Klajner** in **Darko Šonc**. Udeležence je pozdravila **Mihaela Logar**, koordinator in voditelj seminarja pa je bil **Andrej Škrkavaj**. Dve delovni skupini sta se posvetili kulturnemu oziroma socialno-ekonomskemu vidiku dvostranskih pogodb. **Darko Šonc** je poudaril, da se v dvostranskih pogodbah urejajo le vprašanja s področja "elite" kulture dveh držav in da je manjšina obravnavana samo kot porabnik in vzpodbudnik. V prihodnje bi morale take pogodbe reševati tudi problematiko in dejavnost manjšinskih kulturnih društev.

Darko Šonc

Olga Šikovec - Luncer VELIKA ŠPORTNICA, VELIKA SLOVENKA, SLOVENKA IZ ZAGREBA

Ko je Olga Šikovec - Luncer 17. januarja, na svoj 67. rojstni dan, prejela nemara najlepše darilo doslej - nagrado Hrvaškega olimpijskega odbora za življenjsko delo v športu - smo se z njo veselili vsi zagrebški Slovenci. Podelitev na odru zagrebškega HNK je predsednik HOO Antun Vrdoljak pospremil z besedami: "Velika športnica, velika Slovenka, Slovenka v Zagrebu..."

- Rodila sem se leta 1933 v Trbovljah, že kmalu pa se je družina preselila v Radeče. Ob koncu vojne, leta 1945, sem izgubila očeta Rudolfa in skrb za tri otroke - brata Rudija, sestro Sonjo in zame - je morala prevzeti mama Pavla. Bili smo skromna, med seboj zelo povezana družina.

Tedaj ni še nič kazalo, da se vam obeta sijajna atletska kariera.

- Šport sem imela rada že od mladih nog. V radeškem telovadnem društvu Partizan sem igrala odbojko in namizni tenis, leta 1948 pa sem celo opravila tečaj za telovadnega vaditelja. Tekla sem samo toliko, kolikor so zahtevale okoliščine. Srednjo ekonomsko šolo sem obiskovala v Celju, kamor sem se vozila z vlakom. Na radeški železniški postaji sem morala biti že ob pol šestih zjutraj in vsak dan se je mudilo. Pogosto sem vlak ulovila v zadnjem hipu. Od doma do železniške postaje sem vedno tekla. Dirjala sem po hribu navzdol, po mostu, ki ga je zgradila že Marija Terezija, na koncu približno kilometer dolge poti pa sem morala premagati še 50 stopnic. Tako je bilo vsa srednješolska leta in tudi pozneje, ko sem se z vlakom vozila v službo na okrajni ljudski odbor v Celju. Kakšen kondicijski trening!

Prava pot v športni vrh pa se je začela pozneje.

- Odkrili so me, ko sem že napolnila 19 let, med neko sindikalno štafeto, med tekomo po celjskih ulicah. Marjanca Železnik me je povabila v legendarni celjski klub Kladivar. Kar nekaj časa sem omahovala in za Kladivar sem

prvič tekla šele spomladi leta 1953. Dve leti pozneje sem že postala reprezentantka. V enajstih letih sem 30-krat nastopila v državni reprezentanci, na Balkanskih igrah sem zmagala sedemkrat, če štejemo tudi štafete pa celo desetkrat, 15-krat sem bila prvakinja Jugoslavije in devetkrat Slovenije, postavila sem 17 državnih rekordov. Z rezultatom 11,7 sekund na 100 metrov in 24,2 sekundi na 200 metrov sem se leta 1961 uvrstila med 20 najhitrejših atletinj na svetu. Leta 1960 sem sodelovala na olimpijskih igrah v Rimu, kjer sem se v sprintu na 100 metrov uvrstila v četrtfinale. Dvakrat sem sodelovala na evropskem prvenstvu, in sicer leta 1958 v Stockholmu in leta 1962 v Beogradu.

Evropsko prvenstvo v Stockholmu je usodno poseglo v vaše življenje.

- Tedaj sem spoznala športnega novinarja iz Zagreba Vilka Luncerja. Predstavila mi ga je moja prijateljica in tekunica Milka Babović. Z Vilkom Luncerjem sva se poročila 27. decembra leta 1959. V Zagreb sem se preselila šele leta 1961, potem, ko se je mož vrnil s služenja vojaškega roka. Tedaj sem se poslovala od celjskega Kladivarja in trenerja Ferdorja Gradišnika. Postala sem članica zagrebške Mladosti, moj trener pa je postal moj mož, ki je to vlogo opravljal vse do konca moje atletske kariere leta 1966.

Po slovesu od tekmovalnih prog ste se preizkusili v novi vlogi.

- Leta 1967 sem rodila sina Bojana, s čemer se je končal moj tihi strah, da - zaradi nenehnega odlaganja materinstva - morda nikoli ne bom imela otrok. Bojan je ohranil športni duh v družini. Tekel je na 400 in 800 metrov, bil je član mladinske reprezentance, preiskusal se je tudi v teku na 3000 metrov. Bojan je po studiju sociologije v Zagrebu nekaj časa živel v Združenih državah Amerike, zdaj pa si je ustvaril družino v Avstriji. Živi blizu Dunaja, z ženo Manuelo in otrokoma Julio in Marcom. Z možem jih pogosto obiščeva. Z našim hyundaijem na Dunaj prideva v petih, šestih urah. Vozim, kajpak, jaz, saj mož nikoli ni naredil vozniškega izpita.

Še en dokaz vaše vitalnosti, ki se kaže v živahnem ukvarjanju s tisoč in eno rečjo.

- Sem zelo nemiren, družaben človek. Kaj je lepšega od obiska gledališča, kakšne razstave, sprehoda ali kratkega klepeta ob kavici s prijateljicami? In seveda športa. Za aktivni šport sem žal odpisana, ne pa tudi za akcijo ob tekmovalni stezi. Že 34 let sem atletska sodnica. Za nič na svetu se ne bi odrekla prijetnemu druženju z mladimi atleti.

In zdaj je prišlo priznanje: nagrada HOO za življenjsko delo v športu.

- Leta 1960 sem bila najboljša športnica Slovenije, leta 1962 in 1963 pa najboljša športnica Hrvaške. Nagrada za življenjsko delo pa me je posebej razveselila. Ponosna sem in nepopisno počaščena. To je krona mojih prizadevanj, priznanje za ves trud, ki sem ga vložila v šport. Danes ničesar ne obžalujem.

Ne velikega odrekovanja v tekmovalnem obdobju, ne trenutka, ko sem se poslovala od atletske steze. Vse ob svojem času!

Kaj pa življenje na Hrvaškem? Ste se težko živeli v novo okolje?

- Ko sem prišla v Zagreb, so mi rekli Kranjica in šele pozneje sem spoznala, da to ni bil ravno kompliment. Imela sem tudi težave z jezikom. Uporabiš slovensko besedo, ki v hrvaščini pomeni nekaj čisto drugega, pa je takoj vse narobe. Ampak - to so bile malenkosti. Ob strani sta mi stali krasni prijateljski, dve veliki športnici, **Alma Butić Car**, sprinterka iz Celja, ki je študirala v Zagrebu, in **Milko Babović**. V Ljubljanski banki, kjer sem delala 15 let, vse do upokojitve leta 1991, je bilo zaposlenih kar nekaj Slovencev, s katerimi sem se pogovarjala v materinščini. Tu pa je tudi Slovenski dom, kamor redno zahajam, še zlasti, ko so predavanja, ki jim posebej rada prisluhnem. V Slovenskem domu mi je izredno všeč občutek domačnosti. Ljudje, ki prihajajo, so preprosti in prijetni, vedno

pripravljeni, da zapojejo kakšno slovensko pesem.

Najbrž se strinjate, da je največji problem pomladitev Slovenskega doma.

- Novim generacijam, mladim Slovencem, bi morali ponuditi primerne vsebine. Ne vem natanko, kaj bi pritegnilo mlade. Morda folklorna skupina, mladinska sekcija, planinski klub. Najbolj sem vesela, ko vidim, da naši člani v Slovenski dom pripeljejo svoje vnuke. Resnici na ljubo pa je treba reči, da se Slovenci zelo hitro stopimo s hrvaškim okoljem, da se zlahka asimiliramo. Otroci slovenskih staršev se le redko izrekajo kot Slovenci. Zelo pogosto se imajo za Hrvate.

Zelo si prizadevate za ohranjanje slovenskega duha na Hrvaškem, za prijateljske odnose med Slovenci in Hrvati. Za Novi odmev ste prispevali številne zapise o Slovincih v hrvaškem športu, v hrvaškem tisku vaša razmišljanja pogosto objavljajo v rubriki Pisma bralcev.

- Nekaj časa me je mikalo, da bi postala novinarka. Rada zbiram podatke, rada pišem. Vendar pa je mož dejal, da je en novinar pri hiši dovolj. Tako je v kali zatrl moje novinarske ambicije. Tu in tam pa vseeno kaj napišem. Hočem povedati svoje mnenje, spomniti na podatek, ki so ga drugi pozabili, opozoriti na pojav, ki so ga drugi prezrili, opisati dogodek, o katerem drugi molčijo. Zelo sem ponosna, da sem Slovenka. Prizadenejo pa me trenutki, ko med Slovenijo in Hrvaško zavlađa politična napetost. Tedaj si želim, da bi nesporazume čim prej zgladili. In k temu želim - kolikor je to le mogoče - prispevati tudi sama.

Ilinka Todorovski

Zdravko Tomac: MANJŠINE SO BOGASTVO HRVAŠKE

Hrvaški državni sabor je sredi maja z dvetretjinsko večino vendarle sprejel spremembe ustavnega zakona o človekovih pravicah in pravicah manjšin. Na seznam narodnostnih manjšin, ki živijo na Hrvaškem, so na predlog vlade dodali tudi Slovence. Tako se je slovenska manjšina, ki po popisu iz leta 1991 šteje 22.000 ljudi, skozi stranska vrata vrnila v hrvaški pravni red. **Zdravko Tomac**, vodja zunanjepolitičnega odbora v saboru in predsednik

društva slovensko-hrvaškega prijateljstva, pravi, da je Hrvaška s spremembami ustavnega zakona in sprejetjem drugih aktov o pravicah manjšin začela celovito reševati problematiko narodnostnih skupnosti. "Želimo dokazati, da je Hrvaška država, v kateri so vsi državljani enakopravni in v kateri lahko vse manjšine izražajo svoje posebnosti. To velja za vse narode. Način nastanka manjšine sploh ni pomemben," je v

krajšem pogovoru za Novi odmev poudaril Tomac in dodal, da so manjšine bogastvo Hrvaške. To naj bi bila bistvena razlika med politiko nove in stare, hadezejevske oblasti, ki se je zavzemala za etnično čisto državo. Na naše vprašanje, kaj konkretno si lahko hrvaški Slovenci obehtajo od omembe v ustavnem zakonu, je Tomac odgovoril: "Položaj manjšine postane drugačen, drugače občuti politiko vlade, saj oblast priznava, da v državi ne živi samo en narod. Ne gre več za željo večinskega naroda, da bi čimprej asimilirali manjšino. Želimo si, da bi Hrvati, ki živijo v Sloveniji, zdaj pridobili enak položaj, kot ga imajo Slovenci na Hrvaškem." O odnosih med uradnim Zagrebom in Ljubljano je Tomac dejal, da je na Hrvaški strani prišlo do velikih, radikalnih sprememb. Po njegovem je zdaj na potezi Slovenija. "Demokratske sile v Sloveniji se ne bi smele bati desnice in tistih strank, ki zaostrujejo odnose s Hrvaško. Zaostritev sporov med državama ni v interesu slovenskega naroda. Upam, da bo na volitvah zmaga politika, ki se zaveda, da Slovenija ne bo prišla v Evropsko unijo, če ne bo rešila spornih vprašanj z južno sosedo," je dejal Tomac.

Peter Zerjavič

Doroteja Čurik, direktorica Polzela čarap d.o.o. Zagreb PRVA LASTOVKA V SVETU MODE

Prve nogavice so v Polzeli v Sloveniji začeli tkati leta 1927. Sedem desetletij pozneje so v POLZELI tovarni nogavic d.d. v enem samem letu proizvedli 37 milijonov parov nogavic - za ženske, moške in otroke. Le kdo ne pozna lastovke v Polzelinem znaku? Veliko zanimanje za Polzeline nogavice že tradicionalno velja tudi na hrvaškem trgu, zato je matično podjetje pred dobrima dvema letoma v Zagrebu ustanovilo hčerinsko podjetje. Njegova direktorica je Doroteja Čurik.

Sedež podjetja POLZELA čarape d.o.o. je v ulici Vincenta iz Kastve 14 v Zagrebu, kjer imamo poslovne prostore in veleprodajno skladišče. Za ustanovitev podjetja na Hrvaškem, ki seveda deluje povsem v skladu s hrvaškimi zakoni, in ki zdaj zaposluje sedem ljudi, je bilo najpomembnejše dejstvo, da je med hrvaškimi porabniki tudi po razpadu nekdanje skupne države vladovalo veliko povpraševanje po Polzelinih proizvodih, da pa niso imeli dostopa do celotne ponudbe, saj jim naši poslovni partnerji tega niso zagotavljali. Priznava na hrvaškem trgu je postopno začela za polnjevati močna konkurenca iz drugih držav.

Zdaj so hrvaškim kupcem na voljo vsi Polzelini izdelki.

Tako je. V našem matičnem podjetju, v Polzeli tovarni nogavic proizvajajo okoli 220 različnih modelov nogavic, med njimi nekaj manj kot 90 odstotkov za ženske, približno desetino za moške, ostalo pa za otroke. Poudarek je skratka na ženskih nogavicah, na standardnem in modnem programu, s proizvodni vsebno cenovnih razredov za vse letne čase. Posebej priljubljena je blagovna znamka Fler, to so ženske nogavice z Lycra elastično nitjo.

Polzeline nogavice so kakovostne in - kar je posebej pomembno - izdelane v skladu z visokimi ekološkimi merili.

Polzela si prizadeva za ekološko čisto proizvodnjo. Že nekaj let uporablja samo naravne materiale ter ekološko neškodljive barve in kemikalije. Da bi zagotovili visoko kakovost, grede ekološke barve tudi skozi tri teste. Le tako se je bilo mogoče uveljaviti na zahtevnem zahodnoevropskem trgu - od Nemčije do držav Beneluksa, kamor Polzela izvozi dobrih 80 odstotkov celotne proizvodnje.

Kakšni pa so uspehi na hrvaškem trgu?

- Še tik pred razpadom nekdanje države je imela Polzela na hrvaškem trgu velik delež. Ustvarila je za 12 milijon nemških mark letnega prometa. Pozneje sta se tržni delež in promet občutno zmanjšala. Danes Polzela na Hrvaško izvozi okoli 13 odstotkov proizvodnje. Ker hrvaški kupci prepoznajo in cenijo kakovost, trajnost, modnost in cenovno primernost Polzelinih izdelkov, pričakujemo, da bomo postopno zopet začeli dosegati uspehe izpred dobrega desetletja.

Okrepljen prodor na hrvaški trg spremlja odpiranje specializiranih prodajal.

- Le redki hrvaški trgovci so kupcem ponujali celotno paleto Polzelinih izdelkov - različne modele iz različnih programov, v vseh barvah in velikostih. Vse to je zdaj na voljo v 10 specializiranih prodajalnih v Zagrebu in še 24 prodajalnih v drugih večjih hrvaških mestih. Prodajalne, ki smo jih odprli skupaj s poslovnimi partnerji, nudijo celovit izbor, na lahko dostopnih in priljubljenih trgovskih točkah. Zelo dobro se dopolnjujemo z Lisco; v prodajalnih s Polzelinimi in Liscinimi proizvodi praktično ni sezonskega nihanja v prometu.

Odločili ste se za močne marketinške akcije.

- Že od leta 1998 smo sponzorji odmevne prireditve za izbor Miss Hrvaške. Predtekmovanja, ki potekajo v ducatu hrvaških mest, in sklepno prireditve si osebno ali prek TV zaslonov ogleda na tisoče ljudi. Prisotni smo tudi v jumbo plakati in svetlečimi mestnimi reklamami, veliko oglašujemo v tisku. Seveda sodelujemo tudi na tekstilnih sejnih. Že na prvem nastopu na Intertekstilu, na 74. jesenskem mednarodnem zagrebškem velesejmu leta 1998 smo bili nagrajeni za visoko raven skupnega nastopa.

Se na hrvaškem trgu srečujete tudi s kakšnimi težavami?

- Tako kot vsa podjetja na Hrvaškem se tudi mi soočamo z veliko plačilno nedisciplino. Včasih je na plačilo prevzetega blaga treba čakati tudi po 150 dni. Zamiki in neplačevanje so največje tveganje, ki pa se mu ni mogoče izogniti, če se želiš uveljaviti na hrvaškem trgu. Tudi mi občutimo posledice visokega DDV-ja in padanja kupne moči. Skušali bomo postopno zniževati cene naših proizvodov. To nam omogoča sporazum o prosti trgovini, ki sta ga sklenili Slovenija in Hrvaška. V matičnem podjetju imajo za težave, s katerimi se srečujemo pri poslovanju na Hrvaškem, izjemno razumevanje. Brez podpore, zlasti predsednika uprave Polzele tovarne nogavic Alojza Došlerja, ne bi mogli uspeti.

Ali v poslovanju kaj občutite vzpone in padce v slovensko-hrvaških odnosih?

- Ne. Poslovni partnerji in kupci se za Polzele izdelke odločajo zato, ker so preverjeno kakovostni. Morebitne politične napetosti na njihovo odločitev ne vplivajo.

V Zagrebu živi nekaj tisoč Slovencev. Kako ocenjujete delovanje zagrebškega društva Slovenski dom?

- Prav je, da se Slovenci povezujejo in da hrvaška javnost sliši zanje. Za poslovne stike med Slovenijo in Hrvaško bi bilo posebej dragoceno, če bi vzpodbudili nastanek kakovostnega slovensko-hrvaškega slovarja, ki ga močno pogrešamo.

Ilinka Todorovski

KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSIH?

Od konca marca, ko sta se v Ljubljani sešla predsednika Slovenije in Hrvaške, **Milan Kučan** in **Stjepan Mesić**, v meddržavnih odnosih vlada zatijše. Nekaj ministrskih sestankov je bilo odpovedanih, reševanje odprtih vprašanj je zastalo. Predvsem zato, ker je v začetku aprila v Sloveniji prišlo do vladne krize. Ko je 15. maja hrvaška vlada praznovala prvih 100 dni delovanja, je premier **Ivica Račan** izrazil pričakovanje, da bosta državi - v interesu svojih državljanov in v skladu z evropskimi pričakovanji - vsa odprta vprašanja rešili pred koncem mandata zdajšnje hrvaške in prihodnje slovenske vlade. (i.t.)

17. marec - Na Otočcu je bila podpisana pogodba, s kate-

ro je Slovenska razvoja družba prevzela večinski delež begunjskega Elana. Navzoča sta bila namestnik hrvaškega premiera **Goran Granič** in slovenski minister za delo in socialno skrb **Tone Rop**.

21. in 22. marec - V Ljubljani so se sešli člani slovenskega in hrvaškega inšpektorata za obrambo, pod vodstvom generala **Josipa Ignaca** in generala podpolkovnika **Albina Gutmana**.

28. marec - Službo za publicistiko in službo za odnose z javnostmi slovenskega obrambnega ministrstva je obiskal po-

močnik hrvaškega obrambnega ministra **Zoran Batušić**.

5. april - V Krškem sta se sešla pogajalski skupini za JEK.

6. april - V Ljubljani sta se sešla pogajalski skupini za sklenitev sporazuma o sodelovanju

vaška postali članici Evropske unije.

16. april - Na žalni slovesnosti ob 55. obletnici preboja iz ustaškega taborišča Jasenovac so bili tudi nekdanji taboriščniki iz Slovenije.

Novo na slovenskem veleposlaništvu v Zagrebu: Konec maja se je štiriletni mandat iztekel **Alenki Vipotnik**, svetovalki za kulturo. Od nje smo se v Slovenskem domu poslovili 23. maja. Pred Vipotnikovo je iz Zagreba - po štirih letih - odšla tudi vicekonzulica **Jasna Šivec**, poleti pa bo mandat končal tudi pooblaščen minister **Bogdan Benko**.

na področju turizma. V času spomladanskega berlinskega turističnega sejma sta se prvič sešla hrvaška ministrica za turizem **Pave Župan Rusković** in njen slovenski kolega **Janko Razgoršek**.

6. april - Hrvaška vlada je sprejela uredbo o nemotenem delovanju slovenskih počitniških domov do konca oktobra. Položaj počitniških domov je sicer urejen s premoženjsko-pravnim sporazumom, ki velja od konca februarja, vendar pa bo njegovo uresničevanje precej dolgotrajno. Uredba omogoča, da bo prehodno obdobje minilo nemoteno.

11. april - Skupina pravnih strokovnjakov, ki je po naročilu predsednika Mesića izdelala predlog ustavnih sprememb, ni predvidela vrnitve Slovencev v preambulo hrvaške ustave.

11. april - Slovenska vojaška delegacija, ki jo je vodil polkovnik **Stojan Kastelič**, je opravila inšpekcijo hrvaških oboroženih sil, v skladu s dunajskim dokumentom o subregionalnem nadzoru oborožitve.

14. april - Slovenski zunanji minister **Dimitrij Rupel** je na javni tribuni v Portorožu poudaril, da odnosi s Hrvaško niso v krizi. Dejal je, da bo vprašanje Piranskega zaliva postalo obrobno, ko bosta Slovenija in Hr-

22. april - V organizaciji društva slovensko-hrvaškega prijateljstva **Kolpa Vinica** so predsednika Mesića obiskali člani folklorne skupine OŠ Vinica, narodno-zabavnega ansambla **Tonija Verderberja** in predstavniki belokranjskega gospodarstva. Folklorna skupina je izvedla obred Zelenege Jurija. Najmlajša članica **Marina Stegne** je hrvaškemu predsedniku prenesla pozdrave slovenskega predsednika Kučana.

12. maj - Hrvaški državni sabor je izglasoval spremembe ustavnega zakona o človekovih pravicah in pravicah narodnostnih manjšin. V ustavnem zakonu so prvič izrecno navedeni Slovenci.

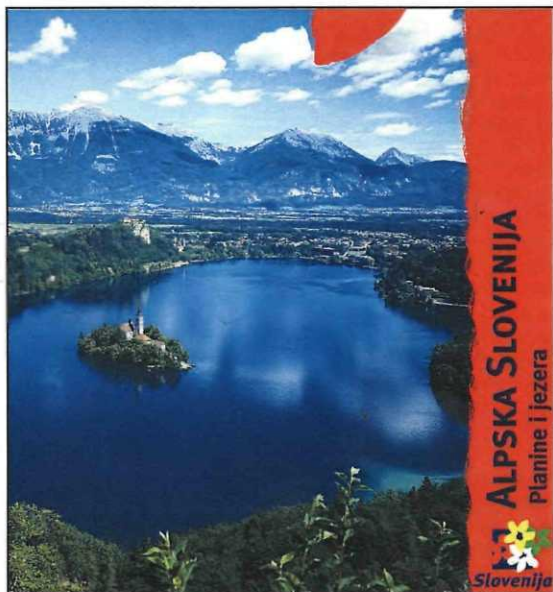
15. in 20. maj - Delegacija Hrvaške vojske je bila na osrednji proslavi ob dnevu Slovenske vojske v Črnomlju ter na slovesnosti ob obletnici dogodkov v Pekrah.

17. maj - Sprejema ob dnevu Slovenske vojske, ki ga je pripravil slovenski vojaški ataše v Zagrebu **Zlatko Vehovar**, so se med drugimi udeležili namestnik hrvaškega obrambnega ministra **Zlatko Gareljić**, načelnik GS OS RH generalpolkovnik **Petar Stipetić** in predsednikov svetovalec za vojaške zadeve generalpolkovnik **Imra Agotić**.

SLOVENIJA PRIVLAČI HRVAŠKE TURISTE

Od 10. do 13. maja je v Zagrebu potekal turistični sejem ITTF, na katerem se je uspešno predstavil tudi slovenski turizem. Na slovenski stojnici, veliki skoraj 100 kvadratnih metrov, ki sta jo skupaj najeli Slovenska nacionalna turistična organizacija (SNTO) in Zavod za turizem Maribor, so bili dostopni podatki o slovenski turistični ponudbi, na voljo so bili privlačni prospekti in katalogi, ki slikovito prikazujejo posamezne slovenske kraje in regije ter ponudbo po turističnih področjih (kmečki turizem, igralništvo, zdraviliški turizem, morska in smučarska središča, možnost kampiranja ob jezerih in rekah, planinarjenje, slovenski dvorci in gradovi, spoznavanje Slovenije s kolesi, možnost pravljičnih porok na Slovenskem...). Za poslovne partnerje in novinarje je Slovenska nacionalna turistična zveza v sodelovanju s Poslovno skupnostjo za vinogradništvo in vinarstvo ter mestom Maribor pripravila Slovenski večer v hotelu Esplanade. Prišla sta tudi slovenski minister za turizem **Janko Razgoršek** in direktor SNTO **Franci Križan**.

Znano je, da Slovenci vsako leto množično letujejo na hrvaški obali in da se po številu že tradicionalno uvrščajo v sam vrh tujih turistov na Hrvaškem. Vendar turistični tokovi potekajo tudi v drugi smeri. Hrvači, ki dopust preživljajo v Sloveniji, so po številu prenočitev na četrtem mestu, takoj za Nemci, Italijani in Avstrijci. Leta 1999 je Slovenijo obiskalo 81.811 hrvaških gostov, kar je za 1 odstotek več, kot leto poprej. Hrvaški turisti so ustvarili 217.239 prenočitev ali za 2 odstotka več kot leta 1998. Letos bodo številke - kot kaže - še večje. V prvih treh mesecih se je število hrvaških turistov in njihovih prenočitev povečalo za 22 odstotkov! Hrvate najbolj zanimajo smučišča, gore in jezera ter počitnice na podeželju. Med obiskovalci je največ Zagrebčanov in Hrvatov iz severozahodnega dela države, ki v Sloveniji (po podatkih za prvo četrtino leta 2000) preživijo v povprečju 3,48 dni. SNTO je letos povečala promocijska sredstva za hrvaški trg, že lani pa je v zagrebškem hotelu Esplanade odprla informativni urad. (it)

SLOVENIJA IMA NOVO VLADO

V sredo, 7. junija je Slovenija dobila novo, desno usmerjeno vlado. Njen predsednik je **dr. Andrej Bajuk**, na vladnih sejah pa bo poleg njega sedelo še sedemnajst ministrov (med njimi eden brez listnice). Stranki vlada-joče koalicije sta: odslej Socialdemokratska stranka, ki jo vodi **Janez Janša**, in SLS+SKD Slovenska ljudska stranka, katere predsednik je po združitvi (15. aprila) nekdanjih Slovenskih krščanskih demokratov in Slovenske ljudske stranke postal dr. Franc Zagožen. V devetdesetletnem parlamentu, ki je o imenovanju vlade odločil z javnim glasovanjem, je vlada dobila 46 glasov podpore, proti pa je glasovalo 44 poslancev. Bajukova vlada je bila imenovana s pomočjo dveh "prebežnih" glasov: **Polonce Dobrajc**, ki je bila izvoljena na listi Slovenske nacionalne stranke, in **Ede Okretič-Salmič**, izvoljene na listi Demokratske stranke upokojencev Slovenije.

Toda preden je državni zbor legalno in legitimno uspelo izvoliti novo oblast, se je Slovenija dobra dva meseca otepala z vladno krizo, polno pravnih in političnih zapletov, ki jim nekaj tednov ni bilo videti konca. Mesec dni pred združitvijo nekdanjih SLS in SKD je predsednik takratne SLS **Marjan Podobnik** premieru dr. **Janezu Drnovšku** sporočil, da bodo ministri iz vrst SLS 15. aprila, na dan združitve, neprekidno podali odstopne izjave. Drnovšek ni križem rok čakal tega dne, pač pa je 2. aprila v državni zbor vložil predlog za zamenjavo osmih ministrov SLS

KDO JE KDO

V VLADI

PREDSEDNIKA

DR. ANDREJA

BAJUKA

- **Janez Janša**, minister za obrambo
- **Andrej Umek**, minister za okolje in prostor
- **Miha Brejc**, minister za delo, družino in socialne zadeve
- **Jože Zagožen**, minister za gospodarstvo
- **Lovro Šturm**, minister za šolstvo in šport
- **Rudi Šeligo**, minister za kulturo
- **Janko Razgoršek**, minister za malo gospodarstvo in turizem
- **Ciril Smrkolj**, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- **Peter Jambreč**, minister za notranje zadeve
- **Marjan Senjur**, minister za ekonomske odnose in razvoj
- **Lojze Marinšek**, minister za znanost in tehnologijo
- **Barbara Brezigar**, ministrica za pravosodje
- **Andrej Bručan**, minister za zdravstvo
- **Lojze Peterle**, minister za zunanje zadeve
- **Anton Bergauer**, minister za promet in zveze
- **Zvonko Ivanušič**, minister za finance
- **Tone Jerovšek**, minister brez listnice odgovoren za področje zakonodaje

in ga hkrati vezal na zaupnico celotni vladi. V soboto, 8. aprila, državni zbor ministrov SLS ni razrešil, kar je obenem pomenilo, da vladi dr. Janeza Drnovška ni bila izglasovana zaupnica. Teden dni zatem sta SDS in ta dan združena SLS+SKD državnemu zboru kot svojega kandidata za novega predsednika vlade predlagali dr. Andreja Bajuka. Poslanci o njegovi izvolitvi lahko odločajo trikrat. Razmerje glasov v slovenskem parlamentu pa je bilo vseskozi tesno. Desna politična opcija (socialdemokrati in ljudska stranka), ki si je prizadevala priti na oblast, v poslanskih klopeh predstavlja 44 glasov. Preostali glasovi pripadajo strankam leve politične provenien- ce (Združena lista, Liberalni demokrati, Nacionalna stranka in Demokratična stranka upokojencev). Te so zagovarjale stališče, da je izhod iz nastale krize v čimprejšnjih državnozbornih volitvah. Skupaj s poslancema italijanske in madžarske narodne manjšine, ki sta bila enakega mišljenja, ter upoštevaje tudi glasov Dobrajčeve in Okretičeve, ki pa sta bila bolj ali manj neznanka, je bilo razmerje v korist leve polovice parlamenta: 46 proti 44. Bajuka niti v prvem niti v drugem krogu glasovanja ni podprla zahtevana absolutna (46 glasov) večina poslancev. Prvič ga je podprlo 44 poslancev, drugič 43, zato je bila njegova izvolitev (3. maja) v tretjem krogu, ko je zanj tajno glasovalo 46 parlamentarcov, precejšnje presenečenje. Bajuk, ki je dobil mandat za sestavo nove vlade, je listo ministrskih kandidatov v državni zbor vložil 12. maja. Enajst dni pozneje, po ponovljenem tajnem glasovanju, vlada v prvem krogu ni dobila podpore. Po tem glasovanju je vladna kriza dosegla vrhunec, saj je Bajuk skupaj s svojimi ministri vložil tožbo na vrhovno sodišče. Poslanci so namreč morali 23. maja zvečer tajno glasovanje ponoviti. Volilna komisija, ki je ugotavljala izid glasovanja, prvič ni mogla ugotoviti rezultata volitev. Glede dveh glasovnic se ni mogla soglasno dogovoriti ali sta neveljavni ali pa predstavljata glas proti. Če bi ju namreč komisija štela za neveljavni, bi

bila vlada izvoljena (45 za, 43 proti), če pa bi ju štela za "proti", temu ne bi bilo tako (45 za, 45 proti). Po ponovljenem glasovanju je bilo nesporno ugotovljenih 45 glasov za in 45 proti, s čimer Bajukova vlada ni bila izvoljena. Med prvim in drugim krogom (7. junija) so poslanci spremenili poslovnik državnega zbora. Doslej tajno glasovanje o ministrih je na predlog Združene liste postalo javno. Iz vrst no-voizvoljene vlade je bilo med drugim slišati tudi namige, da jih je z idejo o javnem glasovanju dejansko izvolila Združena lista, sicer bi se utegnili končati drugače. Sicer pa so bile prve ocene po izvolitvi Bajukove vlade, da se je tako le končala slovenska vladna kriza. V senci dogajanja v državnem zboru pa je ostala odločba vrhovnega sodišča, ki je prav ta dan sporočila, da se tožba Bajuka in njegovih ministrov zavrne kot neutemeljena. Sicer pa je vlada dr. Andreja Bajuka le prehodna, saj se bodo volilni upravičenci v Sloveniji že jeseni odpravili na redne parlamentarne volitve.

Mateja Babič

KRONOLOGIJA

2. april - Predsednik vlade Janez Drnovšek v DZ vložil predlog za zamenjavo osmih ministrov SLS in ga hkrati veže na zaupnico celotni vladi. (Odločitev je sprejel potem, ko sta SLS in SKD za 15. april napovedali združitve, zaradi česar naj bi ta dan podali odstopne izjave vsi ministri iz vrst SLS)

8. april - DZ javno glasuje o razrešitvi ministrov SLS. Teh ne razrešijo, zato ni izglasovana zaupnica Drnovškovi vladi.

15. april - Združitveni kongres SKD in SLS. Nekaj minut pred polnočjo SDS in SLS+SKD vložita v DZ predlog za novega predsednika vlade. Kandidat je Andrej Bajuk.

20. april - Neuspešen prvi krog tajnega glasovanja o kandidatu za predsednika vlade.

26. april - Neuspešen drugi krog tajnega glasovanja o kandidatu za predsednika vlade.

3. maj - Tretji krog tajnega glasovanja o kandidatu za predsednika vlade. Bajuk je izvoljen in dobi mandat za sestavo nove vlade.

12. maj - Bajuk v DZ vložil predlog kandidatov za ministre v njegovi vladi.

23. maj - Po ponovljenem tajnem glasovanju Bajukova vlada prvič ni izvoljena.

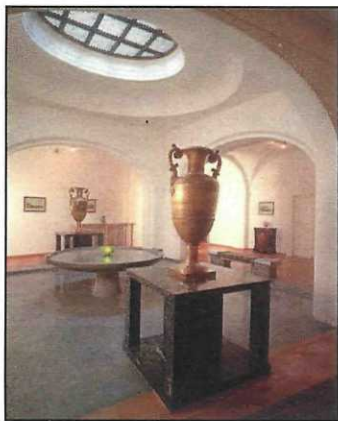
25. maj - Bajuk in šestnajst kandidatov za ministre v njegovi vladi vložijo tožbo zoper sklep komisije DZ za ugotavljanje izida prvega glasovanja o predlogu liste kandidatov na vrhovno sodišče.

7. junij - Vlada Andreja Bajuka je izvoljena. Na tajnem glasovanju jo poleg 44 poslancev SDS in SLS+SKD podpreta še Ede Okretič-Salmič in Polonca Dobrajc. Vrhovno sodišče zavrne tožbo Bajuka in njegovih ministrov kot neutemeljeno.

6. junija je bila v zagrebškem Muzeju za umetnost in obrt odprta razstava Jožeta Plečnika - Arhitektura za demokracijo pod visokim pokroviteljstvom češkega predsednika **Vaclava Havla**, slovenskega **Milana Kučana** in hrvaškega **Stjepana Mesića**. Razstava je bila pripravljena ob sodelovanju z upravo Prškega gradu, Arhitekturnim muzejem Ljubljano, slovenskim in hrvaškim ministrstvom za kulturo ter veleposlanstvi Čške Republike in Republike Slovenije na Hrvaškem. Odprtju razstave sta prisostvovala slovenski predsednik Milan Kučan in hrvaški predsednik Stjepan Mesić, ki je razstavo tudi odprl. Češki predsednik Havel se tega pomembnega dogodka zaradi zdravstvenih težav ni mogel udeležiti.

Ta potujoča razstava je doslej obiskala mnoga mesta od New Yorka, Berlina in Barcelone do Zagreba, od koder se seli v izraelsko Haifo. Razstava je prikaz arhitektonskih realizacij in projektov rodnega ljubljana Jožeta Plečnika (1872-1957), enega najbolj pomembnih arhitektov 20. stoletja, ki je s svojim ustvarjanjem povezal srednjeevropski kulturni prostor med Ljubljano, Prago in Hrvaško. Razstava je reafirmacija Plečnikovega ustvarjanja na primeru obnove Hradčana v Pragi. Plečnik je izvrstno izkoristil priložnost, ki mu jo je dal češko-slovaški predsednik **Tomas Garrigue Masaryk**, da nekdanjo imperijalno rezidenco preoblikuje v novo središče moderne demokratske države. V Plečniku je našel hvaležnega sodelavca, pripravljenega spustiti se v avanturo demokratizacije zgodovinske arhitekture. Plečnika so z odhodom Masaryka pozabili in njegovo delo je dolga leta veljalo za nesprejemljivo. Temu je bila pozneje, v obdobju komunizma, dodana tudi ideološka komponenta nerazumevanja in odklanjanja. Zaradi vsega tega je njegovo delo počasi propadalo. Z revalorizacijo, katero je prinesla postmoderna, se je spremenil tudi odnos do Plečnika in po posredovanju predsednika Havla so bili Hradčani popolnoma obnovljeni in odprti za javnost. Tako danes spet lahko v polnem sijaju gledamo Plečnikov doprinos pri oblikovanju praškega starega mesta. Vse to lahko v teh dneh občudujejo obiskovalci Plečnikove razstave v Zagrebu. Zagrebška publika pa ima priložnost videti tudi dodatek k tej razstavi, ki prikazuje Plečnikove realizirane ter načrtovane projekte na Hrvaškem v letih 1909 - 1956. Dodatek je pripravil prof. Vladimir Maleković, ravnatelj Muzeja za umetnost in obrt. Nekatero Plečnikovo projekte in njegovo življenjsko pot smo že

JOŽE PLEČNIK - ARHITEKTURA ZA NOVO DEMOKRACIJO

predstavili v tretji številki Novega odmeva, ki je bila posvečena 125. obletnici umetnikovega rojstva. Čeprav se je Plečnik priklonil Pragi in Ljubljani, vloga Zagreba v njegovi biografiji ni bila nepomembna. Leta 1920 je založniška hiša "Čelap in Popovac" natisnila monografijo "Josip Plečnik" avtorja Koste Strajniča z 82 reprodukcijami.

To je bila prva monografija o nekem slovenskem umetniku. Leta 1921 je hrvaški književnik **Božo Lovrič** v zagrebškem časopisu "Savremenik" objavil esej o Plečniku in posebej poudaril njegov humanizem in čvrst karakter. Po njegovem mnenju je Plečnik s svojo arhitekturo gradil "stanovanje ljudskosti". Leta 1909 je Plečnik izdelal projekt rekonstrukcije frančiškanske cerkve na Trsatu. Kot ustvarjalec je kazal stalni interes za zgodovinsko bogastvo antične in srednjeveške arhitekture v Dalmaciji. Leta 1930 je sodeloval v ocenjevalnem sodišču na mednarodnem razpisu za projekt za Bačvice. Istega leta je dobil naročilo za načrt nove cerkve v Makarski. Leta 1934 je Plečnik končal študijo za hrvaško svetišče Matere Božje Lurske, realizirana pa je bila samo kriptna svetišča. Leta 1935 se je hotel oddolžiti svojemu patronu Sv. Josipu in je objavil načrte za katedralno stavbo v Sarajevu. Med njegove najbolj ambiciozne projekte

štejem Svetišče Srca Jezusovega v Osijeku, izdelanega leta 1937. Ta cerkev bi morala stati na nekdanjem Gajevem trgu. Graditi so jo začeli leta 1940, leto kasneje so bili zgrajeni temelji cerkve in dokončana kripa ter sedem metrov visoki zidovi. Vendar pa so cerkev leta 1948 z odločbo mestne uprave porušili. Leta 1939 je Plečnik projektiral samostan in cerkev Sv. Križa, ki so jo kasneje preimenovali v cerkev Sv. Josipa. Zaradi vojne pa tudi ta projekt nikoli ni bil realiziran. Podobna usoda je doletela tudi cerkev v Mariji Bistrici, katero naj bi Plečnik leta 1942 s podporo zagrebškega nadškofa Stepinca razširil. Zadnja pomembna Plečnikova stvaritev na Hrvaškem je Paviljon na Brionih, letni rezidenca Josipa Broza Tita iz leta 1956. Vsi Plečnikovi projekti in realizacije predstajajo njegovo povezanost s hrvaško kulturno sredino. Te korelacije niso bile le praktične, ampak tudi duhovne. Plečnik se je namreč že v Wagnerski šoli srečal s hrvaškimi arhitektoma **Viktorjem Kovačičem** in **Teodorjem Traxlerom**. Leta 1910 je sodeloval pri osnutku umetniških šol v Splitu in Zadru. Tesno je sodeloval z velikim hrvaškim kiparjem **Ivanom Meštrovićem**. Zaradi vsega tega bi tudi Jože Plečnik zaslužil svojo spominsko ploščo na Hrvaškem.

Polona Jurinč

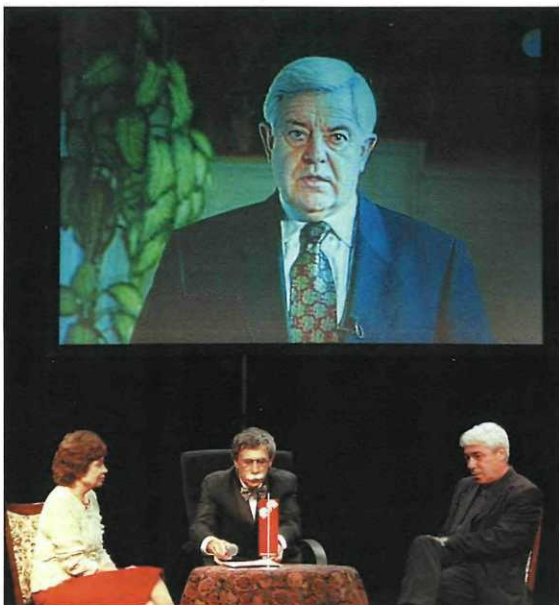

SREČANJE KUČANA IN MESIĆA

Predsednika Slovenije in Hrvaške **Milan Kučan** in **Stjepan Mesić** sta odprla Plečnikove razstave izkoristila tudi za pogovore o odnosih med državama. Predsednika sta bila

skupnega mnenja, da so potrebne nove pobude za rešitev odprtih vprašanj. Mesić je dejal, da niti eno odprto vprašanje med državama ne bi smelo trpeti zaradi tega, ker sta ena ali druga država v predvolilnem obdobju. Istega mnenja je bil tudi sedaj že bivši slovenski zunanji minister **Dimitrij Rupel**, ki se je v Zagrebu sešel s hrvaškim premijerjem **Ivico Račanom**. Rupel je Račanu zagotovil, da bi kljub

predvolilnem obdobju v Sloveniji nekatera vprašanja lahko reševali naprej. Sicer pa sta predsednika podprla tudi pobudo francoskega kolega Jacquesa Chiraca, da bi do konca leta organizirali srečanje držav nekdanje Jugoslavije, z namenom, da pospešijo demokratske spremembe v Zvezni republiki Jugoslaviji. Visoki slovenski ter hrvaški politiki so srečanje sklenili na skupni večerji v Vili Prekrižje. (tb)

POLITIČNA SATIRA V KEREMPUHU

Slovenski politik **Ciril Ribičič** je v noči s petka na soboto, 19. in 20. maja, s svojim satiričnim šovom Pomenkovanja gostoval v zagrebškem gledališču Kerempuh. Ribičičeva gosta sta bila hrvaški minister za kulturo **Antun Vujčić** in slovenska intelektualka **Spomenka Hribar**. Oba sta obudila spomine na dogajanje v Sloveniji in na Hrvaškem v zadnjih dveh, treh desetletjih. Hrvaškemu občinstvu je Ribičič predstavil dober ducat zanimivejših odlomkov iz Račanovega in Mesičevega nastopa v Ljubljani, tudi šale na račun Slovenije, samih sebe in bivšega režima. Od organizatorjev Pomenkovanj sta dobila darilo - lutki dvojnika. Predsednik Mesič tudi v Kerempuhu ni mogel iz svoje kože: "Kdor se ne smeji, ni človek. Samo človeški rod se zna smejati. Jaz se rad smejim. Bolje je, da se jaz šalim, kakor da bi se cel narod smejal meni!" je dejal o ostrih odzivih dela slovenske politike na nastop humorista **Borisa Kobala** v zadnjih Pomenkovanjih v ljubljanskem Lutkovnem gledališču, ko je bil sam Ri-

bičičev gost. Slovenski predsednik **Milan Kučan** je goste in obiskovalce Kerempuha pozdravil z videozaslona. Poseben pozdrav je poslal **Ivi Čuvalo**, sestri **Ravena Čuvala**, ki je med vojno za Slovenijo, 2. julija 1991, izgubil življenje, ko so se tanki JLA iz ene od zagrebških vojašnic prebijali proti slovenski meji. Čuvalova je prebrala dve svoji pesmi, eno posvečeno padlemu bratu in, preden je odšla z odra, dejala: "Tudi Ravno se je rad smejal. Zato se danes smejte tudi za njega." Najbolj burne aplavze v Kerempuhu niso poželi politiki, ampak humorista - nastopila sta **Sašo Hribar** in **Željko Pervan**. Hribar je ob prihodu na oder napovedal skupni program RTV-postaj Ljubljana, Zagreb in Beograd. Pošalil se je iz Mesiča in Račana, ko je deklamiral "njune" pesmi, oponašal je Oliverja Mlakarja v Kvizkoteki in Arsena Dedića pri prepevanju Pegastega dekleta. Pervan je s satiro orisal, zakaj je Slovenija uspešnejša država od Hrvaške. Med drugim zato, ker lahko zaradi majhnosti Slovenije en sam carinik dela na mejnih prehodih s tremi državami, zaradi česar Slovenija veliko privarčuje, in ker slovenski trgovci kupcem iz Hrvaške na veliko prodajajo - hrvaške proizvode.

Peter Žerjavič
Posnetek: Blaž Samec, Delo

KULTURNA DOGAJANJA

SIMFONIKI RTV SLOVENIJA V LISINSKEM

- Simfonični orkester RTVS je v Lisinskem nastopil 11. marca. Orkester je bil ustanovljen leta 1955 na pobudo **Uroša Prevorška**. Leta 1966 je dirigent postal **Samo Hubad**, pozneje pa je orkester vodil tudi **Anton Nanut**. Glavna dejavnost simfonikov je snemanje širokega repertoarja - od baroka do sodobne slovenske in svetovne glasbe. Trenutno je stalni dirigent **Murko Munih**. Na zagrebškem gostovanju je orkestru dirigiral **Walter Proost** iz Belgije. Na programu so bila dela Barbera, Waltona, Privška in Bernsteina. Kot solista sta nastopila violinist **Soo-vin Kim** iz ZDA in klarinetist **Mate Bekavec**, ob sodelovanju pianista **Petra Mihelicha** iz ZDA, kontrabasista **Aleša Avblja**, bobnarja **Ratka Divjaka** in Big Banda RTV Slovenije.

PREDIN V SAXU

- 13. marca je v zagrebškem klubu Sax nastopil ljubljene zagrebške publike slovenski kan-

tavtor **Zoran Predin**, nekdanji vodja kulte mariborske skupine Lačni Franz. Vstopnice so bile razprodane in marsikdo je ostal pred vrati. Predina je spremljal Mar Django Quartet. V najboljši maniri privlačnega gipsy swing

zvoka so odigrali skladbe z zadnjih zgoščenek Ljubimec iz omare in Tretji človek. Koncert je pokazal da je Predin kot vino: čim starejši, tem boljši, privlačnejši, sarmantnejši. Gostovanje sta pospremila dva velika intervjuja z Zoranom Predinom v tednikih Globus in Glorija.

ARHITEKT BORIS

PODRECCA V

GLIPTOTEKI HAZU

- 22. marca je bila v Gliptoteki HAZU razstava, ki je predstavila dvajsetletno arhitektonsko delo **Borisa Podrecca**. Razstava "Poetika različnosti" je predstavila arhitekta, ki se je šolal v Trstu, Ljubljani in na Dunaju in ki je ustvarjal v Franciji, Italiji, Nemčiji in Hrvaški. Predstavljeni so bili različni projekti poslovnih zgradb, šol, prodajnih centrov in hidrocentral ter urbanistični projekti. Zamisel za razstavo je dal češki predsednik in književnik **Vaclav Havel**. Razstavo je odprl avstrijski veleposlanik na Hrvaškem **Rudolf Bogner**. O kreativnem delu in projektih Borisa Podrecca sta govorila akademik **Miroslav Begović** in voditeljica Hrvaškega muzeja arhitekture **Dubravka Kisić**.

RAZSTAVA

FOTOGRAFIJ

- V Galeriji "Za - Te" plus na Trgu hrvaških velikanov je bila 27. marca odprta razstava fotografij JAZZ slovenskega avtorja **Branimirja Ritonje**.

KONCERTI V

GLIPTOTEKI HAZU

- 28. marca je bil v Gliptoteki HAZU prvi letošnji koncert iz hrvaško-slovenskega ciklusa V terek zvečer. Hrvaška glasbena mladina Zagreb ter Mednarodni grafični likovni center Ljubljana v sodelovanju z Galerijo Tivoli, kjer potekajo ljubljanski koncerti, kateri nadaljujejo koristno izmenjavo nadarjenih mladih glasbenikov pod pokroviteljstvom slovenskega in hrvaškega ministristva za kulturo. Sezono je odprl slovenski virtuoz na harmoniki, 20-letni **Borut Zagorenski**, stu-

dent harmonike v Pulju, v razredu doc. **Slavka Magdića** na Glasbenem oddelku Filozofske fakultete. Prejel je več nagrad na mednarodnih tekmovanj harmonikarjev. V imenu organizatorjev sta navzočno pozdravili predsednica Hrvatske glasbene mladine in pomočnica hrvatskega kulturnega ministra **Naima Balić** ter organizatorica koncertov V torek zvečer **Breda Pretnar**. Zagorski je igral dela Bacha, Scarlattija, Mozarta, Moszkowskega, Šamoa, Bobića in Derbenka. Z nastopom je dokazal, da ima lepo solistično prihodnost.

16. maja sta na drugem koncertu v Gliptoteki HAZU nastopila solista Slovenske filharmonije, klarinetist **Jože Kotar** in harfistka **Nikoletta Sanzin**. Kotar, rojen v Trbovlju, je docent na Akademiji za glasbo in prvi klarinetist Slovenske filharmonije. Prejel je veliko nagrad, med njimi študentsko Prešernovo nagrado. V duetu z Nicolettom Sanzin nastopa dve leti. Nikoletta Sanzin je Tržčanka. Izpopolnjevala se je v ZDA. Na akademiji Santa Cecilia v Rimu je diplomirala harfo in komorno muziciranje. Je dobitnica številnih nagrad. Je solo harfistka v Slovenski filharmoniji. Veliko snema za radio in televizijo. Umetnika sta na spored uvrstila transkripcije in originalne skladbe, napisane za harfo in klarinet manj znanih skladateljev Bohsa, Duporta, Rote, Read, Amozosija, Čopija, Lamelanda in Rossinija/Muellera.

OSEMDESET LET AKADEMIKA IVA FRANGEŠA

- Ob 80. rojstnem dnevu akademika **Iva Frangeša** so 18. aprila na Filozofski fakulteti v Zagrebu predstavili zbornik, posvečen slavljencu. Zbornik je izdala Matica Hrvatska. V njem so objavljene čestitke Dragutina Tadijanića, Mirka Tomasovića in Radoslava Katičića, dela akademikovih kolegov in učencev ter bibliografija Frangeševih del in del o njemu.

KONCERT VARAŽDINSKEGA KOMORNEGA ORKESTRA

- 8. maja je bil v Varaždinu koncert Varaždinskega komornega orkestra. Na programu je bila tudi praznovedba koncerta za trombon in godala mladega varaždinskega skladatelja Davora Bobića. Gost koncerta je bil eden od najboljših svetovnih trombonistov, Mariborčan **Branimir Slokar**, profesor na visokih glasbenih šolah v Bernu, Koelnu in Trossingenu. Slokarju je skladatelj Bobić svojo skladbo tudi posvetil.

POGOVORI Z UMETNIKI - JOSIP GOSTIĆ

- 15. maja je bil v prekrasni dvorani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije na Miklošičevi cesti v Ljubljani v okviru ciklusa Pogovor z umetniki večer, posvečen stoti obletnici rojstva Josipa Gostića. Gosti večera

so bili maestro **Samo Hubad**, operni primadoni **Božena Glavak** (rojena Čakovčanka) in **Ksenija Vidali Žebre**, urednica klasične glasbe Radia Slovenije **Marjana Mrak**, predsednik društva **Jože Gostić** iz Homca **Borut Jenko** in predstavnica Slovenskega doma iz Zagreba **Polona Jurinić**. Pogovor je vodila **Darja Korez Korenčan**. Pred polno dvorano je tekel pogovor o Gostiću kot umetniku in človeku širokega srca. Pogovoru so se pridružili tudi posamezniki iz publike, posebej zanimivo pa je bilo pričevanje njegovega zdravnika. Spodaj podpisana sem predstavila Slovenski dom in njegovo sedemdesetletno delovanje, našo 10. številko Novega odmeva z naslovnicjo z Josipom Gostićem ter našo akcijo odkritja spominske plošče na Gornjem gradu, na pročelju hiše, v kateri je živel Gostić.

ODDAJA "DVA U PET" ŽELJKE OGRESTE

- V oddaji hrvatske televizije Dva u pet je **Željka Ogresta** 21. maja gostila **Marijo Barbieri**, **Tomislava Neralića**, **Vladimira Kranjčevića**, **Vitomira Marofa** in **Janeza Lotriča**. Predstavljena je bila monografija o **Josipu Gostiću**. Znova se je potrdilo, da takega pevca danes ni več. Ob nastopu Janeza Lotriča je bilo posebej opozorjeno na vlogo slovenskih opernih pevcov, ki so trajno zaznamovali hrvatsko operno sceno. Lotrić je dejal, da sta mu Hrvatska in zagrebški HNK odprla pot v Evropo in svet. Marija Barbieri je

potrdila, da Lotrić sodi v sam vrh svetovnih opernih pevcov, kar potrjujejo njegovi nastopi na Dunaju in v Parizu. Pred njim so Scala, London, Barcelona, New York...

SPOMIN NA BOJANA STUPICO

- 22. maja so se v zagrebškem HNK spomnili 30. obletnice smrti **Bojana Stupice**, režiserja, scenografa, prevajalca gledaliških del in profesorja na številnih gledaliških ustanovah. S svojim 40-letnim delom je pustil sledi v gledaliških hišah širom tedanje Jugoslavije. Bojan Stupica je bil rojen 1.8.1910 v Ljubljani, umrl pa je 22.5.1970 v Beogradu. Leta 1935 je diplomiral arhitekturo v Ljubljani. Kot študent se je začel ukvarjati z gledališko igro. V Sloveniji je režiral film Jara gospoda po romanu J. Kersnika. Na proslavi je intendant zagrebškega HNK **Georgij Paro** dejal, da je bil Stupica eden od največjih režiserjev, ki so ustvarjali na HNK-jevem odru. Stupica in njegova žena Mira sta bila člana HNK v letih 1955-57. V tem obdobju so nastale njune nepozabne predstave Sveta Ivana. Kavkaški krog s kredo, Optimistična tragedija in druge. Zadnjič je režiral v Zagrebu leta 1962. Na proslavi je Vlasta Knežević brala odlomke iz nedavno objavljene knjige **Mire Stupice** o obdobju, ki sta ga zakonca preživela v Zagrebu in o druženju in prijateljevanju z znanimi osebami, na primer s Krležo. Oznarje, ki je v 50-ih letih vladalo v Zagrebu, je opisal igralec **Damir Mejovšek**. Predvajali so posnetek pogovora **Slobodana Elezovića** z Bojanom Stupico. Posnetek je nastal leta 1969, v okviru ciklusa radijskih oddaj Osebe s fotografije.

Kulturna
dogajanja
spremljala
Polona Jurinić

Vendelin Vošnjak: OČE HRVAŠKE FRANČIŠKANSKE PROVINCE NA POTI V SVETOST

Sveti ljudje so vedno privlačili, vzbujali zanimanje, krepili cerkev in vplivali na duhovno življenje. Skozi zgodovino cerkve so s svojo svetostjo vzpodbujali tudi svetost drugih. Zato se vedno trudimo spoznati njihovo življenje, še bolj pa njihovo duhovnost.

OTROŠTVO

- 13. septembra leta 1861 sta se v majhni štajerski vasi Konovo pri Velenju izučenemu krojaču in poljedelcu **Pavlu** ter njegovi ženi **Idi Vošnjak** rodila dvojčka. Družina je prišla v Slovenijo davnega leta 1520, ko je bežala iz Bosne pred Turki. Dvojčka sta bila krščena kot **Mihael in Matej**. Mihael je bil izrazito tih in zadržan deček. Ko je skupaj s svojim bratom in prijatelji pasel ovce, je le malo govoril, a veliko molil. Druženje z vrstniki ga ni preveč zanimalo. Učil se je od duhovnikov in bil najboljši pri verouku. Osnovno šolo je obiskoval v Šošanju. Leta 1873 je odšel k očetovu stricu **Ivanu Vošnjaku**, doktorju bogoslovja na Ptuj, kjer je obiskoval nižje razrede gimnazije. Kasneje je odšel v Maribor, vendar je zaradi stricve smrti šolanje jeseni leta 1877 opustil. Leto kasneje je s šestnajstimi leti vstopil v Red mlajših bratov v zagrebškem samostanu, ki je takrat pripadal provinci Svetega Ladislava. Tam je tudi dobil svoje redovniško ime Vendelin.

OČE VENDELIN

- Po letu noviciata v Zagrebu so cerkveni poglavarji mladega Vendelina poslali na nadaljnje šolanje v Pecz, kjer je končal višje razrede gimnazije in se prvič seznanil s sholastično filozofijo, predmetom, ki ga je kasneje tudi predaval. Jeseni leta 1881 je začel študij bogoslovja. Že po dveh semestrih so ga zaradi nadarjenosti poslali v Gradec. Bogoslovno fakulteto je končal z najvišjo oceno. V Gradcu je bil jeseni 1883 posvečen v diakona, leto kasneje pa v duhovnika. Po končanem študiju se je oče Vendelin vrnil v Zagreb in dobil nalogo lekturiranja filozofije in učitelja klerikov. To nalogo je opravljal kar devet let - prva tri v Zagrebu, ostalih šest v Varaždinu. Leta 1893 je bil izbran za definitorka frančiškanske province, dve leti kasneje pa je postal gvardijan zagrebškega samostana. Frančiškanski samostani so takrat propadali, saj ni bilo dovolj denarja za njihovo vzdrževanje. Med brati ni bilo discipline, zamrlo je tudi skupno življenje. Naloga očeta Vendelina je bila obnova reda, ukvarjal pa se je tudi z obnovo cerkve in samostana, ki sta bila precej poškodovana v velikem zagrebškem potresu leta 1881. Pri obnovi je opazil, da reformiranim bratom primanjkuje enotnosti in harmonije. Vzrok za to je videl v heterogeni nacionalni strukturi, različnih jezikih, kulturah, navadah in načinu življenja. Rešitev je bila ustanovitev nove hrvaške province, v kateri bi bili združeni samostani redovnikov iste narodnosti. Tako je namesto province Svetega Ladislava nastala prva hrvaška provinca Sv. Cirila in Metoda. Povsem novo poglavje v zgodovini frančiškanskega reda v teh krajih je začel oče Vendelin, ki je zato dobil naziv "očeta province". Izbran je bil zato, da bi s svojim primerom uresničil ideale Sv. Frančiška, ki so bili takrat pozabljeni in uspavani. Zavzemal se je za siromaštvo, strpne medsebojne odnose,

enotnost, predvsem pa ljubezen. Leta 1903 je bil oče Vendelin drugič izbran za provinciala, tri leta pozneje pa še v tretje. Leta 1909 je postal gvardijan samostana na Trsatu, kjer je ostal do leta 1912. Po vrnitvi v Zagreb je bil tri leta zagrebški gvardijan. Leta 1930 je bil ponovno izbran za gvardijana Trsata, kjer je ostal do leta 1933, ko se je zaradi hude bolezni moral vrniti v Zagreb na zdravljenje.

BOLEZEN

- Njegovo zdravje je bilo bolj slabotno že od leta 1904, ko je dvakrat zbolel za tifusom. Leta 1930 je dobil sladkorno bolezen, tri leta kasneje pa so mu v Zagrebu odkrili rak na želodcu. Med operacijo so zdravniki ugotovili, da so se metastaze razširile na druge organe in tkiva ter mu rano zaprli. Življenje očeta Vendelina se je bližalo koncu, na poti v večnost. Ko ga je obiskala njegova najmlajša sestra **Angela** in ga videla izmučenega zaradi bolezni, je začela jokati. Oče Vendelin ji je tedaj dejal: "Kaj misliš, da je tako lahko priti v nebesa? Pred tem je treba marsikaj pretrpeti." 18. marca leta 1933 se

je oče Vendelin priporočil svojim bratom, naj molijo zanj. To so bile tudi njegove zadnje besede na tem svetu. Okrog treh popoldne je oče **Tirbucij Pavlek** dejal: "Zvonite, kajti svetnik umira." Po vsem Zagrebu so se oglasili zvonovi. Pokopali so ga dva dni kasneje na Mirogoju.

SVETOST

- Oče Peter Grabić je nad odprtimi grobov dejal, da je oče Vendelin najbolj markantna frančiškanska osebnost našega vsakdana. Takoj po njegovi smrti so številni ljudje začeli govoriti o njegovi svetosti. Postopek za beatifikacijo se je začel marca leta 1963, ko je hrvaški nadškof **dr. Franjo Šeper** imenoval člane cerkvenega sodišča, trajal pa je vse do februarja leta 1981. Pričalo je kar 80 ljudi, zbrani pa so bili tudi vsi rokopisi očeta Vendelina. O njegovi svetosti je pričal tudi Stanislav Habijan, ki je kot petletni deček težko bolan ležal v otroški bolnici na Šalati. Fant je vsak dan močneje krvavel in trpel zaradi bolečin. Zdravniki so staršem dejali, da za dečka ni pomoči. Prepeljali so ga v bolnišnico Rebzo, da bi tam umrl. Objokani dečkovi materi je neka sestra takrat dala sliko očeta Vendelina in ji dejala, naj ob njej moli. Čez dva dni je fant prenehal krvaveti, po tednu dni pa so ga vrnili nazaj v otroško bolnišnico, da bi se tam tudi dokončno pozdravil. Posmrtni ostanki očeta Vendelina so bili medtem z Mirogoja prenešeni v cerkev Sv. Franje na zagrebškem Kaptolu. Škofovska konferenca Jugoslavije je leta 1982 papežu poslala prošnjo za začetek apostolskega postopka. 12. maja letos je vatikanska teološka komisija soglasno ugotovila, da je Vendelin Vošnjak ustvaril svetost na junaški način. V začetku julija naj bi komisja kardinalov in škofov to odločitev potrdila, očeta Vendelina pa potem do beatifikacije loči le še papežev podpis. "Državljanke kreposti niso angelske in zaradi njih ne postanemo svetniki. Če je potrebno negovati posvetne znanosti, je še bolj pomembno, da negujete nadnaravno življenje, da bi postali sveti in s tem koristili Cerkvi in državi," je oče Vendelin pisal svojim učencem. Vendelin Vošnjak je eden od petih Slovencev na papeževem seznamu za beatifikacijo.

Tanja Bernard

Radoje Hudoklin: SLOVENSKI PEČAT HRVAŠKEMU KIPARSTVU IN RESTAVRATORSTVU

Naše društvo se je začelo rojevati jeseni leta 1929, ko je **dr. Fran Zavrnik** na prvi uradni sešestanek pripravljalnega odbora povabil 11 zavednih Slovencev, med njimi akademskega kiparja Radoja Hudoklina. Pravila delovanja Narodne knjižnice in čitalnice, ki so jih oblasti odobrile 9. novembra leta 1929, je podpisalo deset članov pripravljalnega odbora, med njimi tudi Hudoklin. V prvi knjigi članstva iz leta 1929 je **Radoje Hudoklin** (stanujoč na Ilici 85 a) vpisan pod zaporedno številko 8. Ob ustanovitvi NAKIČ-a je bil Hudoklin gospodar društva, pozneje pa je dolga leta vodil društveno knjižnico. Posebej se je posvetil širjenju bralne kulture med članstvom s skromno izobrazbo.

Radoje Hudoklin se je rodil 4. novembra leta 1896 v Šentjerneju na Dolenjskem. Že v šolskih klopek ga je zanimala likovna dejavnost. Ko je leta 1910 končal osnovno šolo, je stopil v uk k svojem očetu, podobarju in pozlatarju, kjer se je izučil za podobarja ter stavbenega in pohištvenega mizarja. Leta 1913 se je vpisal v strokovno šolo za lesno in kameno kiparstvo v Ljubljani. Študij na tej državni obrtni šoli je prekinila 1. svetovna vojna. Leta 1920 se je vpisal na kiparski oddelek Akademije za likovno umetnost v Zagrebu, kjer je leta 1925 diplomiral. V študentskih letih 1920-22 se je vzdrževal z občasnimi zaposlitvami kot samostojen rezbar ali izvedbeni sodelavec pri realizaciji spomeniških plastik v atelejih zagrebških kiparjev Valdeca, Frangeša in Meštrovića. V letih 1922-25 je honorarno delal v cizelsko-graverskem ateleju medaljerja prof. Kerdića, kjer je uspešno absolviral obdelavo kovin. Po diplomi na zagrebški akademiji je bil dve leti poslovodja v majhnem zagrebškem podjetju za dekorativno kiparstvo in klesarstvo. Od leta 1928 je deloval v Zagrebu kot svobodni umetnik, ki je kiparil, restavriral, izdeloval zahtevne make za urbanistične projekte, sodeloval z arhitekti pri notranjih ureditvah. V letih 1934-37 se je podrobno seznanil z mozaičnimi in stekloslikarskimi tehnikami. Do povojnih let je bil edini jugoslovanski strokovnjak, ki se je sistematično ukvarjal s celotnim kompleksom likovne tehnologije (slikarska, kiparska in restavratorska tehnologija).

V zagrebškem ateleju Radoja Hudoklina so nastajala slikarska in kiparska dela v najrazličnejših tehnikah in materialih. Največ jih je bilo izvedenih v letih 1933-36. Njegov najboljšešnji kiparski opus je oprema kapele Matere Božje, kraljice Hrvatov na Sljemenu: veliki oltarni relief madone z detetom in 49 stropnih reliefov (les), skrinjica z reliefno kompozicijo, zvoncec in posebren svečnik (bron), glob in okviru kanonskih plošč iz tolčenega, posrebljenega tombaka, 14 arhangelov v mozaični tehniki... Za semeniško cerkev na Salati je izdelal vrata za dva tabernaklja iz tolčene bakrene pločevine, pozlačene v ognju in več mozaikov. V letih

1940-43 je načrtoval 16 vitrajev za jezuitsko cerkev v Zagrebu, izdelal 72 dekorativnih reliefov za cerkev Sv. Duha in kamnit relief Janeza Krstnika za mestno hišo v Zagrebu. Kot eden izmed pionirjev jugoslovanskega restavratorstva, zlasti na področju stenskega slikarstva ter lesene in kamnite plastike, je razvijal tudi lastne metode restavriranja. V letih 1933-36 je v katedrali v Đakovu konserviral 25 stenskih slik, poškodovanih v požaru (freske, tempere, pastel). V župni cerkvi v Remetah je odkril, konserviral in restavriral Rangerjeve freske in lesen triptih iz 13. st. očistil in obnovil 9-meterski marmorni oltar iz 17. st. (delo Slovencev, Mihaela Kosa, Jurjevića in Belina) ter obnovil ambient, vključno z desetimi slikanimi okni. V letih 1930-40 je obnovil Jezuitsko cerkev v Zagrebu, odkril, konserviral in restavriral freske v nekdanji cistercijski cerkvi sv. Lovrenca v Vivodini ter restavriral in konserviral velike freske na čelni fasadi cerkve na Vinagori. Bil je izjemen poznavalec lesa in njegove obdelave; marsikatero staro plastiko je bil sposoben datirati do desetletja natančno samo po sledovih orodja. Samostojno je razstavjal leta 1935 v Salonu Ulrich v Zagrebu, skupinsko leta 1938 in 1939 na društvenih razstavah v Ljubljani in Mariboru. V tem obdobju je prejel odkupno nagrado na natečaju za spomenik kralju Aleksandru v Mariboru.

Na zagrebški likovni akademiji je leta 1927 honorarno predaval obdelavo lesa, v letih 1935-39 in v zimskem semestru 1945/46 pa slikarsko tehnologijo. V istem semestru je na tehnični fakulteti v Zagrebu predaval modeliranje.

Po 2. svetovni vojni je zagrebška akademija izgubila glavno slovenskih študentov in tudi nekatere profesorje. Takoj po vojni so namreč v Ljubljani ustanovili akademijo za likovno umetnost. In Radoje Hudoklin je bil že 7. marca leta 1946 imenovan za izrednega profesorja tehnologije na ljubljanski akademiji. Od leta 1947 je predaval tudi na ljubljanski Šoli za oblikovanje. V Ljubljani se je povsem posvetil pedagoškemu delu, zbiranju gradiva za pisanje o likovni tehnologiji in oblikovanju strokovne terminologije. Pisal je strokovna mnenja, elaborate, ekspertize in poročila v okviru restavratorskih in tehnoloških vprašanj, ki so se pojavljala od Slovenije do Makedonije. Pripravljal je študijske programe ter sezname opreme, orodja in materiala za pouk predmetov likovne tehnologije na ALU in Šoli za oblikovanje v Ljubljani, za tečaj stenskega slikarstva v Ljubljani, Beogradu, na Reki. Da so v študijske programe jugoslovanskih umetniških šol uvajali likovno tehnologijo, je v marsičem njegova zasluga. V Ljubljani je prizadevno sodeloval v vseh akcijah, ki bi utegnile prispevati k širjenju in izboljšanju spomeniškega varstva in izobrazbi strokovnih tehničnih kadrov, ki delajo na tem področju. Bil je organizator in predavatelj na restavratorskem in preparatorskem tečaju v Ljubljani (leta 1948 in 1951). Na pobudo JAZU je organiziral in vodil tečaj za ulivanje muzejskih predmetov leta 1954 v Zagrebu. Za udeležence tečaja je pripravil tekst "Upoznavanje materiala za ljevanje sadrom i glinom i njihova ispravna upotreba" (77 strani, 57 originalnih risb). Naslednje leto je v sodelovanju z Vido Hudoklin izdal knjigo "Slikarska tehnologija I. del (233 strani, 217 izvornih risb, založba Vzajemnost, Ljubljana). Drugi del Slikarske tehnologije (203 strani) je izšel pri omenjenem založniku posthumno leta 1958.

Radoje Hudoklin je umrl sredi restavratorskega dela 12. junija 1956 v Murski Soboti.

Vida Hudoklin

200 LET OD ROJSTVA PREŠERNA IN SLOMSKA

Pred 200 leti se je rodil **Franče Prešeren**, ki je bil za Slovence tisto, kar je bil za Nemce Goethe, Angleže Shakespeare, Ruse Puškin in Italijane Dante. Napisal je Zdravljico, ki je danes slovenska državna himna.

Komu najprej veselo zdravljico bratje, č'mo zapet? Bog našo nam deželo, Bog živi ves slovenski svet, brate vse, kar nas je sinov sloveče matere!

Franče Prešeren se je v Celovcu srečal s svojim starim prijateljem

Antonom Martinom Slomškom, ki je bil prav tako rojen leta 1800. Prešeren je v Celovcu opravil odvetniški izpit, pri Beljaku v Št. Petru pa je pokopana njegova mati. Slomšek in Prešeren sta prispevala, da je slovensko narodno in jezikovno izročilo postalo najpomembnejši stebler naše kulture v času, ki je bil za obstoj slovenstva najusodnejši. Prešeren ni bil le največji slovenski pesnik, bil je pesnik za ves svet - klasik v pravi pomenu besede. A. M. Slomšek, ki je lani postal prvi slovenski blaženik, je bil sin naroda, velik pedagog, učitelj in zaljubljenec v svoj materni jezik. To ljubezen in ponos je kot duhovni vodja širil med svoj narod. Dva velikana, rojena pred 200 leti, ki jim bodo vse generacije Slovencev večno hvaležne.

Cveta Matko

Josip Strugar: "TI SI MOJA PJESMA, LJUBAVI MOJA"

Za tistega, ki je zaljubljen, je vselej pomlad. Zato ni nič nenavadnega, da je naš "Medeni" vedno dobre volje in lirčno razpoložen, da nenehno sanja o ljubezni. Poglejmo samo nekatere naslove njegovih pesmi: Tražijo sam te gradom, Draga želim usne tvoje, Putujem k tebi, Rado gledam oči njene, Povest ču te draga, Stisak ruke ... Vse to in še veliko več smo slišali na predstavitvi pesniške zbirke našega člana Josipa Strugarja, na literarnem večeru ob izteku najlepšega meseca v letu. Mladostna leta so Josipu Strugarju, rojenemu leta 1937 v Žlebinu pri Virovitici, vsadila občutke vsega lepega. Kot gimnazijec je rad obiskoval gledališče v Virovitici, rad se spominja svojih učiteljev in profesorjev, ki so ga vzbujali k recitiranju in učenju pesmi na pamet. Še sedaj, ko je krepak mož, rad recitira pesmi, ki se jih je naučil tedaj. Navduševal se je nad poezijo znanih domačih in tujih pesnikov, pozneje pa je tudi sam svoje občutke spletel v verzze. Nekateri so utonili v pozabo, ker jih ni zapisoval. V zadnjih desetih letih pa jih je vendar spravil na papir in tako je nastala zbirka Ti si moja pjesma, ljubavi moja. S svojimi verzzi rad razveseljuje prijatelje in znance, pa tudi druge, ki jim poezija nekaj pomeni. Že dolgo sodeluje v pesniškem društvu August Senoa in v Slovenskem domu v Zagrebu, seveda z vso ljubeznijo, za katero trdi, da je nikoli ni dovolj. Profesorica Ana Ivelja je o njegovih verzih med drugim zapisala tole: "Možda će netko reći da je o ljubavi oduvijek pjevano i da se ništa novo tu ne može reći. Međutim, svaki je čovjek osobnost, to je i svaki pjesnik. Svi slično doživljavamo i pišemo, a opet na svoj jedinstven i neponovljiv način. Ljubavne poezije oduvijek je bilo i bit će je dok zadnji čovjek bude živio i dok bude ljubio. Uprkos svim tehničkim dostignućima, otkrićima, letu u svemir, ali i svim izopačenostima, vjerujemo u ljubav i u poeziju življenja i stvaranja. Ova nas pjesnička zbirka dodatno u to može uvjeriti, a uvjerit će i sve koji je budu čitali. Proverjena je istina da se ponajviše potvrđujemo kroz ono što, koga i kako volimo". Pesniško zbirko so nam poleg avtorja predstavili še recenzentka prof. Ana Ivelja, Ivan Kunjic, Zoran Šonc in Marijan Horn. Avtor si je zaželel, da bi vzuđuše v Slovenskem domu še polepšali s prebiranjem njegovih pesmi, prevedenih v slovenščino. Ugodili smo njegovi želji in nekaj verzov prevedli. Tako smo doživeli še en lep literarni večer. Čestitamo avtorju Josipu Strugarju za njegovo zbirko in mu želimo še mnogo lepih ljubezenskih izlivov.

Marijan Horn

Josip Strugar:

RADO GLEDAM OČI NJENE

*Kad pogledam njeno lice,
uvijek pun sam treme,
u tom času, priznat moram,
gledam oči njene.*

*Ko latice živog cvijeća
poredani vijenac tvore
trepatice kitne, duge,
u zaštiti oka stoje.*

*I obrve, uske, vitke,
povrh oka, tu su blizu,
pa su skupa jedan ukras
na tom bijelom licu.*

*A mig oka kao dar je,
što iz njenog srca kreće,
sretan onaj kom pripadne
jer je i on tvorac sreće.*

*Zjenice joj rado gledam
to bogatstvo njenog lika,
najsretniji ja sam čovjek
kad u njim je moja slika.*

RAD OPAZUJEM NJENE OČI

*Ko oči pogledam njene,
rad pogledam njen obraz,
vedno pa, zaradi treme,
v grlu zadržati mi glas.*

*Kakor roža cvetne liste
v krasen venček razdeli,
tu trepalnice so njene,
ki krasijo ji oči.*

*Nad očmi pa v blagem loku
dve sta tenki obrvi,
tamkaj vsaka v barvnem tonu
delček čela okraši.*

*Če trepalnica mežikne
in če meni mig velja,
srečen sem, ker je le meni
sreča ta namenjena.*

*Ko ji v zenici pogledam,
kot v ogledalca dva,
sliko svojo tam zagledam,
takrat srečna sva oba.*

Prevod: Marijan Horn

RESNIČNOST PO DOMAČE

Rad imam sprehode po središču Zagreba, ko zahajam dan. To je čas, ko je ponavadi večina dnevnih skrbi že mimo, dan pa se vseeno še ni končal. Še se lahko zgodi kaj lepega. Iskal sem neko knjigo o ribolovu, vendar brez uspeha. Knjiga je izšla že davno in zato sem na koncu zavil v antikvariat. Prostor je bil majhen, s policami do stropa in s tistim značilnim vonjem, ki ga imajo radi samo knjižni molji in morda - po statistiki - še nekaj odstotkov zanesenjakov. Če odšteto tiste, ki iščejo šolsko čtivo. Ni bilo nobenega pohištva, razen ene mizice, ob kateri sem opazil dva človeka. Tisti, ki je sedel s hrbtom obrnjen proti zidu, je brskal po knjigah, ki jih je pred njega iz obrabljene torbe zlagal mož, star okoli 40 let. Njegova postava in obleka sta govorili o tem, da je videl že boljše dni. Vse na njem je bilo več kot ponošeno, ampak nekoč je bilo to dobro blago. Na roki je imel poročni prstan, globoko vsekane v prst. Njegovo vedenje in nekaj, kar je viselo v zraku, sta govorila, da umira od sramu. S strani sem prebral naslove. Šlo je za knjige vseh vrst. Otroška literatura, pesmi, romani, potopisi, nekaj o cvetju in tako naprej. Kup je rasel, antikvar pa je samo zmaheval z glavou. Ko se bila torba prazna je povedal, da ne bo vzel ničesar. Le ena knjiga bi bila zanimiva, vendar ima v antikvariatu že dve in zato, žal, ne gre. Nesrečnež je začel počasi pospravljati knjige nazaj v torbo, počasi, kot da vsaka tehta deset kilogramov. Pazil je pri njihovem zlaganju, da se katerega ne bi poškodovala. Njegova lica so postala tako temno rdeča, da se je to jasno videlo tudi pri slabi rasvetljavi v antikvariatu. Zdela se mi je, da imajo te knjige za njega vrednost, nerazumljivo veliko vrednost. Kakšna sila ga je privedla k temu, da za nekaj kun prodaja nesorazmerno veliko gromotno in čustveno vrednost? Lakota? Dolg elektrami? Koliko denarja je bilo treba porabiti, da bi se v dobrih časih kupile vse te knjige? Nekaj otroku za šolo, nekaj ženi za darilo, mogoče na obroke pri kakšnem akviziterju, ki je obiskoval podjetje v katerem je verjetno donedavno delal? Do včeraj mali družinski zaklad, danes pa nič, nula. Pristopil sem in vprašal, če sem dobro videl, da ima tudi eno knjigo Danka Oblaka in če bi jo hotel poiskati. Takoj je vedel zanjo in jo potegnil iz torbe. Groza, to so res njegove knjige! Vprašal sem, če bi jo prodal in za koliko. Tako sem za deset kun dobil otroško pravljico natisnjeno leta 1967. Izračunal sem: tega leta je bil verjetno otrok, ki jo je bral. Pozdravil je in odšel. Takoj sem našel knjigo, ki sem jo iskal in odšel v zimsko noč, zmehdan od vtisov. Nekaj je v uradu brati v časopisu o prek 400 tisoč brezposelnih, nekaj čisti drugega pa je videti in - četudi samo za trenutek - čisti nesrečo enega samega med njimi. Koliko sem mu sploh pomagal s temi 10 kunami? Kruh in mleko za en dan? Še sploh zavedam, kaj to pomeni? Ena štruca kruha in liter mleka? Nekaj me je stisnilo v grlu. Zakaj nisem odkupil vseh knjig, ki jih je imel? Jutri bom na ribolovu porabil več goriva in pribora, kog bi bile vredne vse skupaj. Morda pa je bolje tako, sem se tolažil. Mogoče bo nekako rešil zadrego z denarjem in bo vesel, da ni ostal brez svojih spominov... S temi mislimi sem šel po mestu, naprej, brez cilja. In tedaj sem zopet nekaj opazil. Poglej kakšna lepa jopa. Samo 520 kun. Kurba, trgovina je že zaprta. Pa ja, že pet čez osem je. Jutri je sobota, sem na ribolovu. Menda je ne bodo do ponedeljka že prodali? Skrbi so me povsem prevzele...

Silvester Kmetič

IZLET NA PTUJ, V PRELEPO ŠTAJERSKO DEŽELO

Zopet smo se podali na pot v našo prelepo štajersko deželo, na Ptuj, ki je eno od najstarejših mest na Slovenskem. Naseljeno je bilo že v predrimskem času, o čemer pričajo latensko-keltske izkopanine. Rimsko mesto Poetovio se je razprostiralo na obeh bregovih reke Drave, ki pa je imela v tistem času nekoliko drugačen tok. Tu je vodila t.i. jantarska pot in Poetovio je bil pomembno cestno križišče oziroma gospodarsko središče Ptujkega polja in Panonie. Cesar Trajan je tu ustanovil kolonijo vojnih veteranov. Mesto je bilo pomembno za ves rimski imperij in legionari s Ptuja so razglasili Vespazijana za cesarja. Mendat je bil tu rojen tudi zadnji zahodnorimski cesar Romulus Augustus. Pravijo, da ne moreš prekopati niti enega metra tal, ne da bi se našlo kaj dela za arheologe.

Ptuj je stisnjen na terasi med grajskim hribov in reko Dravo. Navdušil nas je pogled na staro mesto v jutranjem soncu. Tu je stiščišče vzhoda in zahoda, tu su se srečevali vojaki in trgovci, menjavala so se ljudstva in navade. Vsi so soustvarjali Ptuj. Ogedali smo si grad, ki je bil v preteklosti pomembna postojanka, danes pa je v njem pokrajinski muzej. Dviga se 55 metrov nad Dravo in že njegovo mogočno obzidje daje slutiti, kaj je pomenil v zgodovini Ptuja. Grad so v 12. stoletju prenovili Salzburški nadškofi, ptuj-

ska gospoda ga je branila pred Madžari. Podoba gradu su spreminjali lastniki Kastelani, Valter Leslie in Ditrichsteini. V letih 1858-73 so gospodarili Habsburžani, pozneje (vse do nacionalizacije leta 1945) pa Herbertsteini, ki so obnovili grad in uredili dragoceno zbirko starih umetnin. Za podobo gradu je bila pomembna renesančna prezidava v 16. stoletju, ko so grad uterjavali pred turškimi napadi. Znamenit je Peruzzijev portal. Zgradili so elegantne arkade na

notranjem dvorišču s širokim stopniščem. V grajskih sobanah in salonih so na ogled baročne peči posebnih oblik, pohištvo (na primer renesansne skrinje), kristalni lestenci. Znamenitost v muzeju so francoske in flamske tapisrije. Tkali so jih v 17. stoletju v prevladujočih zelenih tonih iz volnenih in svilenih niti. Obnavljali so jih pet let in osem mesecev! Tu so čudovite zbirke slik zadnjih lastnikov Herbertsteinov, porcelana iz Delfta (Nizozemska), orientálnih portretov velikašev iz vzhodnih dežel (ki je na Ptuj prišla iz gradu Zrinskih v Čakovcu!), orožja in starih glasbil ter etnografska zbirka o kurentovanju, nošah in običajih. Spomin na preteklost je

se odpravili v znamenito ptujsko klet. Zameški ptujkega kletarstva segajo v začetek tisočletja. Krščanstvo je ugodno vplivalo na renesanso trte in vina v okolici Ptuja. V Haložah in Slovenskih Goricah so začeli obdelovati rodovitno prst in saditi trto minoriti leta 1430. Pridelava vin je pretekla s tradicijo in ljubeznijo, ki veje tudi iz filma o Haložah in vinski trti. Film je čista umetniška poezija, lepota narave in kolorita. Na več kot 500 hektarih skrbno obdelanih vinogra-

dov so zastopane sorte laški in renski rizling, šipon, sauvignon, beli pinot, muškát otonel, zeleni silvanec, na Majskem vrhu tudi traminac, na Turškem vrhu pa chardonay, tudi pozne trgate. V dolgi vrstah velikih sodov v miru in pri določeni temperaturi zorijo vina haloških hribočkov in osvajajo zlate medalje. V temnih kotičkih starodavne kleti vidimo steklenice, prepletene s pajčevino in plesnijo - to je zakladnica arhivskih vin s najstarejšim slovenskim vinom, zlato trto s letnico 1917. Abrahamova vina so zelo cenjena, saj so doživela 50 let. Izvedeli smo, da niso za naše žepe, saj steklenica stane tudi 1500 nemških mark in več. Na zdravje! **Boris Zajko** je v prelepem kletnem prostoru vodil pokušnjo vin. Nasvidenje - še bomo prišli in

hvala. Govori se, da je bela vila v siromašne haloške hiše prinašala kapljice sreče. Tudi mi smo jih nekaj odnesli domov.

Na kratko smo si ogledali še Orfejev spomenik, simbol Ptuja, marmorni nagrobnik, ki so ga v 2. stoletju postavili v čast Marku Valeriju Veru. V srednjem veku je služil kot sramotilni steber. Relief Venere in Adonisa je poetičen primer nesmrtnosti. Podali smo se še na Ptujsko goro, kjer nas je pristrčno sprejel pater **Maks**, ki je nekaj svojih mladih let preživel v Zagrebu. Pripovedoval je o zgodovini cerkve Sv. Marije. Izročilo pravi, da

tudi "lukarska" ženica iz Ptujkega polja z vencem čebule čez roko (Luekarija). V kapelici s črnim oltarjem iz leta 1690 je slika znamenitega slikarja Konrada Leiba.

Po dobrem kosilu v središču mesta, v restavraciji Perutina Ptuj, smo

so Vurberški grofi imeli slepo hčerko. Zablubili so se, da bodo zgradili cerkev in h gradnji povabili najboljši in najbolj znane mojstre tistega časa. Enkratna arhitektura daje vtis gotskega stila. Oltar z Marijo zaščitnico bdi nad 80 liki, med katerimi so številne zgodovinske osebnosti, na primer Bernard III., Valtruda, Barbara Celjska, Celjski grofje, Herman II. (ki je bil nekaj časa hrvaški ban), Fridrich II., Veronika Desiniška... Oltar, ki ga uvrščajo med najlepša renesančna dela v Evropi, je v letih 1400 - 1410 izklesal neznani mojster.

Na Štajerskem se je skozi stoletja le stežka ohranila slovenska identiteta. Ponemčevanje prek nemških šol in uradov je bilo močno. Ko smo zapuščali ta košček Slovenije, smo se neho-te spomnili Slomškovih besed: "Pozdravljena bodi ljuba dežela Štajerska, moja dežela materna, ki si me zibala in zredila..." A.M. Slomšek je v najtežjih časih učil, da je slovenski jezik naša največja dediščina, ki jo moramo skrbno negovati. Ohranimo svojo jezikovno samozavest!

Cveta Matko

SLOVENSKI PLANINCI OPET U ZAGREBU, NA MEDVEDNICI I SAMOBORSKOM GORJU

Još su nam u svežem sjećanju događanja prije nešto više od godinu dana, kad su prigodom redovnog sudjelovanja na planinarskom pohodu planinarskog društva Ericsson - Tesla slovenski planinari posjetili Slovenski dom i kad smo prije odlaska na Medvednicu upriličili kratko i sadržajno druženje. Godina je brzo prošla i zadnju subotu u travnju opet je organiziran već osmi tradicionalni pohod na Medvednicu. Od 108 službeno prijavljenih pohodnika, čak 40 su bili slovenski planinari iz Maribora, Ptuj, Poljčana, Krškog, Senova, Rogaske Slatine, Polzele i Andraža. Na završetku pohoda u dobrom je raspoloženju nastavljeno druženje sudionika uz obaveznu čašicu vina ili piva. U znak sjećanja na taj dan planinsko društvo Planika - Maribor poklonilo je društvu Ericsson - Tesla lijep vrč, a njihov predsjednik **Franci Rajh** primio je osobni dar - velebnu monografiju o Josipu Gostiću s kasetom njegovih opernih arija. Grupa slovenskih planinara se nakon završene svečanosti na Medvednici zaputila prema Samoboru. U predvečerje došli smo do doma HPD Željezničar na Oštrcu, gdje smo ostali dvije noći. Sljedeći dan autobusom smo se odvezli na Otruševac, gdje smo razgledali poznatu Grurovu špilju. Nastavili smo do Slanog Dola i dalje pješke do doma Sv. Bernarda, na Japetiću. Odatle smo se spustili na Velika Vrata i preko Stražnika vratili u dom na Oštrcu. Većina slovenskih gostiju bila je prvi put u Samoborskom gorju. Pohvalili su dobro označene planinske putove, te bili oduševljeni samoborskim kraljicom. Večer u domu proveli smo planinarski, uz razgovor, šalu, pjesmu te sjećanjima na bivše izlete. U ponedjeljak, 1. svibnja krenuli smo na prijevod Poljanicu, neki su otišli i na sam vrh Plešivicu. Nastavili smo

cestom u selo Plešivicu, gdje su taj dan slavili svog zaštitnika sv. Jurja. Nakon kraće stanke krenuli smo u pravcu prema Jastrebarskom, a kasnije skrenuli prema Gornjim Pavlovcima. To je lijepa panoramska cesta, sa koje se pruža pogled na dolinu prema Jaski te na južne obronke Plešivice. Kraj našeg puta bio je u Gornjim Pavlovcima - domaćinstvo Majcenović, gdje je i zadnja kontrolna točka Seniorskog planinskog puta po Samoborskom gorju. Tu smo se odmorili i oprostili uz dobro plešivičko vino i ostale proizvode domaćinstva. U Zagrebu smo se pozdravili s našim slovenskim prijateljima, koji su nastavili put Krapine i Maribora. S time nisu završili kontakti između zagrebačkih i slovenskih planinara u mjesecu svibnju. U subotu 6. svibnja sudjelovali smo u tradicionalnom pohodu na Blegoš. Na samom vrhu Blegoša (1562 m) susreli smo se s planinarima Grosuplja i dogovorili zajedničke akcije. Kasnije, istog dana uspjeli smo se i na Ratitovec (1667 m). U nedjelju 21. svibnja na velikoj proslavi 125. godišnjice organiziranog hrvatskog planinarstva pridružilo nam se i šest slovenskih planinara u pohodu trgom prvog organiziranog izleta u Hrvatskoj, a koji je vodio od Ruda preko Oštra do vrha Plešivice. Poslije pohoda slovenske planinare ugostio je u svojoj vikendici u Rudama poznati aktivist P.D. Ericsson - Tesla **Miljenko Haberele**. U subotu 27. svibnja posjetili smo haloško vinogorje. P.D. Ptuj svake zadnje subote u maju organizira tradicionalni "Pohod po haloški planinski poti". Ovaj put smo išli od starog grada Borl, preko sv. Ane i Hrastovca do Cirkulana, usput kušajući odlična poznata haloška vina. Nastavili smo autom do Valvazorjeva doma, gdje smo noćili i u nedjelju se uspjeli na Stol (2236 m).

Zdenko Jurinić

ŠPORTNA DOGAJANJA

PLAVANJE

- V glavnom mestu Grčije je marca potekalo svetovno prvenstvo v plavanju v malih bazenih. V končnici

plavanja na 200 m mešano je slovenski plavalec **Peter Mančko** osvojil 5 mesto, hrvaški plavalec **Krešimir Čač** pa je bil 8. Najboljše rezultate sta dosegla **Gordan Kožulj**, ki je postal svetovni prvak na 200 m hrbtno, plavalka **Alenka Kejžar** pa je bila tretja na 100 m mešano.

ROKOMET

- V prvi polfinalni tekmi pokala EHF v Slovenj Gradcu so rokometarji Preventa gostili rokometarje Metkovića. Gostujoća ekipa je začela sijajno in je vodila večji del prvega polčasa. Pred njegovim koncem so se gostitelji zbrali in polčas se je končal s 14 : 12. Drugi polčas je bil izenačen skoraj do samega konca, ko so gostitelji zmagali z 29 : 26. Na povratni tekmi v Metkoviću se je zbralo 4 tisoč gledalcev. Tudi tokrat so rokometarji Metkovića dobro začeli in v začetnih minutah s pomočjo gledalcev presegli prednost Preventa. V prednosti so bili do drugega polčasa, ko so igrali še bolj borbena. Zmagali so s 24 : 19 in se tako uvrstili v končnico pokala RHF. Slovenski rokometarji niso bili preveč razočarani, saj so vedeli da so igrali proti boljši ekipi z velikim številom hrvaških reprezentantov in odličnim slovenskim vrtarjem **Rolandom Pušnikom**. Toda to ni bilo vse, kar so Metkovići dosegli. V velikem finalu proti Nemcem so osvojili ta evropski pokal.

TENIS

- V drugem kolu WTA turnirja v Miamiu v ZDA sta se maja pomerili **Silvija Talaja** in **Tina Pismanik**. Na koncu je zmagala hrvaška igralka z izidom 6:1, 3:6, 6:1. Tekmici sta se vnovič pomerili v drugem kolu zelo močnega WTA turnirja v Bolu na otoku Braču. Toda izid je bil drugačen: Pismanikova je zmagala s 6:4, 6:4. Teniška igralka iz Maribora je prišla celo v finale. Na koncu je prenesetljivo zmagala in osvojila svoj prvi turnir. V polfinalu igre dvojic je slovenski par **Križan - Srebotnik** premagal slovensko-hrvaški par **Pismanik - Kostanić**, in sicer z izidom 6:1, 7:6.

KEGLJANJE

- V poljskem mestu Poznan je potekalo svetovno prvenstvo za kegljače in kegljačice, na katerem so slovenski in hrvaški športniki dosegli lepe uspehe. V ekipnem delu za kegljačice so Slovenke zasedle drugo, Hrvatice pa tretje mesto. V moškem delu tekmovalja je svetovni prvak postal Slovenec **Boris Benedik**, hrvaški tekmovalac **Branislav Bogdanović** pa je bil četrti. V kombinaciji je bil Bogdanović drugi, Benedik pa tretji.

Rok Jurinić

PLANICA NAŠE MLADOSTI

Planiška skakalnica pod alpskimi vrhovi Ponc na tromeji Slovenije, Italije in Avstrije stoji že 66 let. Pravzaprav je tam že dlje, vendar se za njen uradni začetek šteje odprtje stare Bloudkove velikanke leta 1934. Tedaj je Norvežan **Birger Ruud** s planiške skakalnice poletel 92 metrov daleč, kar so v športnih krogih označili za pravi svetovni čudež. Že dan po tem poletu so svetovne agencije in vodilni dnevniki poročali o fantastičnem smučarskem rekordu. Danes so planiški skoki celo daljši od 225 metrov, kar sta več kot dve dolžini nogometnega igrišča. Tako je v minulih 66 letih napredoval razvoj v tej športni disciplini. Seveda na novi, znatno večji in bolj varni skakalnici, ki sta jo brata **Lado** in **Janez Gorišek** zgradila leta 1969 in ki se še danes nenehno spreminja in obnavlja. Odkar je Poljak **Pjotr Fijas** skočil 194 metrov, svetovnega rekorda v smučarskih skokih ne merijo več. Od takrat se govori le še o najdaljših skokih na svetu, uradnega svetovnega rekorda pa ni več. Z nenehno bitko za rekord bi se namreč le še povečalo tveganje, tako pa se tekma skuša omejiti s kolikor toliko razumnimi okviri. Slovenci obožujemo Planico, skoraj tako, kot miš o očaku Triglavu ali pa spomine na naša narodna velika Primoža Trubarja in Franceta Prešerna. To je del slovenske tradicije, simbolike in kulture. Planica pa je - poleg tega - še priporočila enkratnega zbiranja ljudi, naroda. V treh

dneh uradnih tekmovalj v Planico pride tudi 50 tisoč ljudi, kar je več, kot na katerikoli prireditvi v Sloveniji! V Planici sem bila prvič še kot celjska srednješolka, neke v začetku 50 let. Spomnim se, da je bila v preteklosti Planica tudi "hrvaška". V spominu še hranim številne hrvaške turiste, športne navijače, prijatelje skokov, ki so v Planico prihajali v dolgih kolonah, z osebnimi avti ali avtobusi z registracijami ZG, RI, ST, PU... Povsod je bilo mogoče poleg slovenske besede slišati tudi hrvaško. V Planici sem bila, ko so tja prihajali Tito, Kardelj, pozneje Dolanc in Milan Kučan. Spomnim se številnih zanimivih druženj in prijateljstev. Poslušali smo glasbo kvinteta Avsenik, med drugim tudi pesem o "Planici, snežni kraljici", sončili, se sprehajali proti dolini Tamar, uživali v lepota doline pod Poncami. Tudi številni hrvaški novinarji so izkazali izjemno privrženost Planici in vsemu, kar pomeni. Že od samih začetkov, od prvih skokov leta 1934. Tedaj je novico o svetovnem rekordu Norvežana Ruuda v svet iz pošte v Ratečah poslal velik športni novinar **Hrvoje Macanović** iz Zagreba. Dolga leta je - skupaj s soprogo **Maro** - odhajal v Planico, o njej je veliko govoril na radiu in pisal v časopisih. Hrvoje Macanović je bil prvi hrvaški radijski reporter; to delo je začel opravljati že leta 1926. Pozneje ga je zamenjal **Mladen Delić**, njegov zvesti učenec. Še danes se spominimo njegovih prenosov iz Planice, teh potokov

besed, opisov, vedno polnih temperamenta in južnjaške obarvanosti. Tudi moj mož Vilko Luncer je poročal iz Planice kot novinar "Športskih novosti" - nepretrgoma od leta 1969 do leta 1991. V Planici si je prislužil tudi letno nagrado slovenskih športnih novinarjev za najboljši novinarski članek. Pozneje sta v Planico redno potovala zagrebška TV novinarja **Sušec** in **Cvitičević**. Tako je bilo vse do razpada nekdanje skupne države. Tedaj so nas ločile meje, vojna, različni valuti, neenak standard v Hrvaški in Sloveniji. Ni se več moglo potovati tako kot nekoč - svobodno in premožno. Nastopile so številne omejitve. Na žalost smo jih občutili tudi mi, v naši družini. Zdaj Planico redno spremljamo na TV. Občudujemo fantastične polete, vzdušje, celotno podobo. Planica je enkratni dogodek, še zlasti poleti na največji skakalnici. Tedaj so resnično ogroženi vsi rekordi, uradni in neuradni. Veselilo nas je, ko smo letos pozimi v Planici skupaj videli naša predsednika **Stjepana Mesića** in **Milana Kučana**. Družila sta se kot prijatelja in človeka, ki sta si resnično blizu. Takšno vzdušje potrebujemo, saj nas zbližuje in povezuje. Sama pa upam, da bom vsaj še enkrat v življenju obiskala Planico.

Olga Šikovec-Luncer

Hrvoje Macanović, prvi hrvaški športni novinar, ki je že leta 1934 poročal iz Planice

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

GOVEDINA V SOLATI

Kuhano in ohlajeno govedino iz juhe razrežemo na rezine in jo pripravimo z oljem (olivnim, sončničnim, bučnim), kisom in na lističe narezno čebulo. Dodamo strok strtega česna, ščepec popra, žličko gorčice, po potrebi sol. Vse premešamo in serviramo. Zelo dober je tudi tako pripravljen goveji jezik. Govedini v solati lahko dodate trdo kuhana jajca, popleti pa paradižnik.

JAJČEVCI PO PRIMORSKO

Potrebujemo: 1 kg jajčevcev, 1 kg zrelih paradižnikov, 1,5 kg mletega mesa ali ostankov pečenke, 1 jajce, peteršilj, 5 strokov česna, 10 dkg kruhovih drobtin, 1 dl olivnega olja, sol, poper.

Meso posolimo, popopravimo, dodamo 1 jajce. Zmešamo. Jajčevce olupimo, narežemo na rezine, ravno tako paradižnik. Iz sesekljane peteršilja, strtega česna, drobtin, soli, popra in olja naredimo mešanico.

V pomaščen pekač ali nepregorno posodo najprej zložimo ožete jajčevce, nato paradižnike in meso ter potresemo z mešanico. Po enakem vrstnem redu zložimo tudi naslednje sloje.

Na koncu polijemo z oljem in damo v pečico. Pečemo na 180 - 200 °C, približno 1 uro ali tako dolgo, da tekočina povre in da je pečena zmes še mehka. Zraven se prileže zelen radič ali solata.

To jed lahko pripravite tudi drugače. Namesto mesa uporabite sir (npr. mocarelo), ki ga je treba narezati na rezine ali narihati. Jajčevce lahko nadomestite s kolerabo, bučkami ali drugo zelenjavo.

MARELIČNI CMOKI

Potrebujemo: 3 dcl mleka, 4 dkg margarine, ščepec soli, 20-25 dkg moke (oštre), 2 jajci, marelice, slan krop; 5 dkg drobtin, malo margarine in sladkor za posipanje.

Mleko, margarino in sol prevremo, dodamo moko, kuhamo in stalno mešamo - dokler ne nastane gladka kepa. Odmaknemo s štedilnika in med stalnim mešanjem dodajamo jajci. Na pomokani deski testo oblikujemo v debelo klobaso, jo narežemo na rezine in v vsako zavijemo po eno marelico brez košči.

Tako oblikovan cmok kuhamo 5 minut v slanem kropu. Kuhane cmoke še vroče potresemo s prepraženimi drobtinami in sladkorjem.

Ivanka Nikčević

ZANIMIVOSTI

AVTOHTONOST SLOVENCEV NA HRVAŠKEM

V našem športnem arhivu sem slučajno naletela na kratek zapis o TV oddaji iz leta 1997, ki ga zdaj na kratko posredujem našim bralcem. Torek, 11. novembra 1997. Oddaja Televizije Slovenija pripoveduje o družini Hlebanja iz Srednjega Vrha na Gorenjskem. Družina Hlebanja v isti hiši živi že od leta 1505! Leta 1704 se je gospod Pavel Hlebanja, po poklicu tiskar, odrekel dela družinskega premoženja na Gorenjskem, saj je takrat živel in delal v Zagrebu. Nekateri člani družine Hlebanja danes živijo v Braziliji in včasih pridejo na obisk v staro družinsko hišo na Srednjem Vrhu, v bližini Gozd Martuljka pri Kranjski Gori, znanem tudi po sloviti Špikovi skupini. V telefonskem imeniku Zagreba danes ni naveden niti en samcat občan s priimkom Hlebanja.

DO KDAJ SO SLOVENCİ AKTIVNI V SEKSU?

Prred kratkim sem na prvem programu Radia Slovenija prisluhnila zanimivi anketi. Poslušalci so odgovarjali na vprašanje, do kdaj so - po njihovem mnenju - Slovenci spolno aktivni. Rezultati te zanimive ankete so bili naslednji: 4 % poslušalcev je menilo, da se spolna aktivnost Slovencev konča med 50 - 60 letom starosti, da se to zgodi med 60 - 70 letom je bilo prepričanih 15 % poslušalcev, desetina pa jih je menila, da spolna aktivnost traja do starosti 70 - 80 let. 62 % poslušalcev je na anketno vprašanje odgovorilo, da leta niso pomembna, če smo le "živi in zdravi"! Ostali so bili neopredeljeni.

Olga Šikovec-Luncer

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

Zažgati je lahko, hud ogenj pogasiti pa težko.

Hiša razdeljena, raspada kakor zapuščena.

Žena drži hiši tri ogle in še četrtega možu pomaga.

Srečen si, ako ne želiš, česar imeti ne moreš.

Vsem ljudem še Bog ne naredi prav

Veliko imajo ljudje, le dosti nikoli.

Domačega tatu se je težko obraniti.

Glej da ne prideš s konja na osla.

V visok stolp rada strela trešči.

Vseh križev se človek navadi.

Beseda dolg dela.

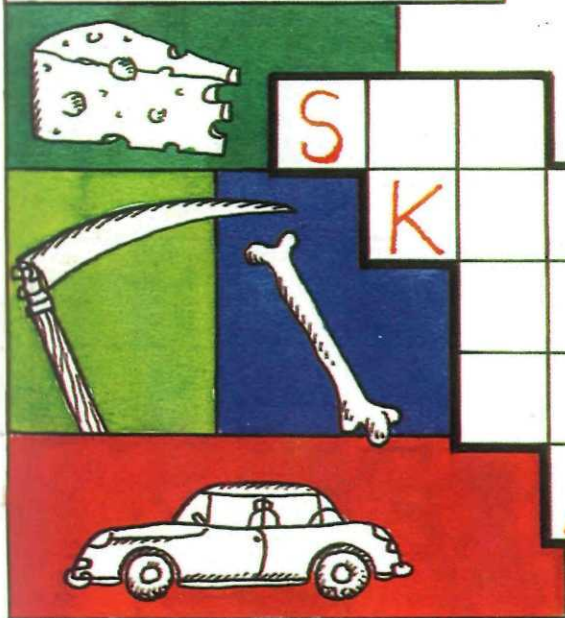
Rana ura - zlata ura.

Veliko bogastvo, velika skrb.

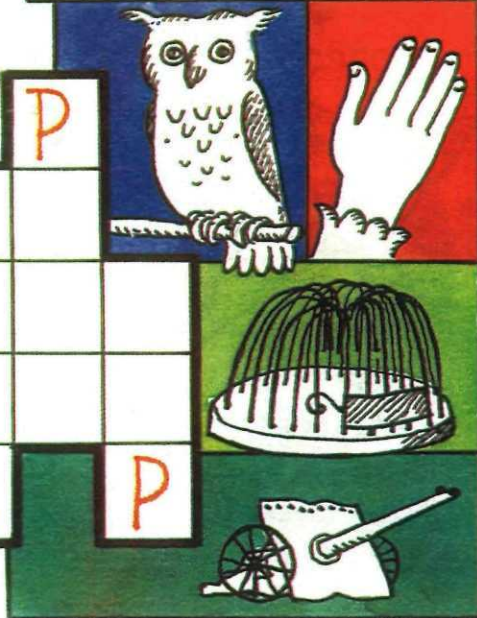
Izbrala Cvetka Matko

VODORAVNO ↓

NAVPIČNO ↓

DRAGI OTROCI!

Dve leti mineva, odkar smo se v Slovenskem domu oddelili, da tudi za vas najdemo stran v Novem odmevu. Poimeovali smo jo Otroški kotiček. Z veliko navdušenja in tudi strahu sem se lotila te naloge. Idej, kako naj bi stran izgledala, je bilo veliko. Precej smo jih uresničili, nekaj pa jih je ostalo neizpolnjenih, predvsem še vedno čakam, da bi od vas dobila tudi kakšen napisan tekst. Skupaj z Otroškim kotičkom smo začeli v Slovenskem domu tudi z urami pravljic v slovenskem jeziku. Na začetku smo se dobivali ob sobotah dopoldne, kasneje pa smo naša srečanja prestavili na petkove pozne popoldneve. Kar nekaj se vas je nabralo v dveh letih: Matija, Andreja, Jurij, Petra, Dino, Dejan in

Oliver. Pridno ste prihajali na naša srečanja, za kar se moram zahvaliti predvsem vašim staršem in starim mamam, ki so vas opominjali in vas pridno vodili v Slovenski dom. Ure pravljic ste kmalu prerasli in tako smo se lotili bolj resnih tem. Meni je ostala najbolj v spominu tema o Valentini. Nikoli ne bom pozabila, kako smo se pogovarjali o ljubezni, simpatijah in o tem, ali ste že dobili svoj prvi poljub. Verjetno vas zanima, zakaj vam vse to pišem. Čas kar prehitro teče in tako moja družina konec avgusta odhaja iz Zagreba. Vračamo se nazaj v Ljubljano. Vam, dragi moji, pa bi rada ob tej priložnosti zazelela najprej dober, če ne že kar odličen šolski uspeh, potem pa vsem skupaj, tudi vašim staršem in starim staršem, veliko sreče, zdravja in veselja. Kdo ve, mogoče se še kdaj kje srečamo, svet vseeno ni tako velik kot se zdi. In še nekaj ne pozabite - na vašo stran v Novem odmevu!!!

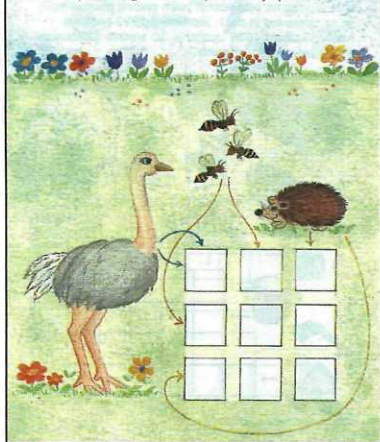
Slavica Benko

Pred vami je tudi nova križanka. Odgovore pošiljate na naslov: SLOVENSKI DOM Masarykova 13/I s pripisom za križanko v Otroškem kotičku

Križanko iz 10. številke Novega odmeva je pravilno rešil **Oliver Nikčević**. Njegova nagrada je knjiga Branke Jurce z naslovom Rodiš se samo enkrat.

MAGIČNI KVADRAT

Živali na sliki gotovo poznate. Uganite, katere so, in besede vpišite v magični lik tako, kot kažejo puščice.

Dragi otroci, ker se približuje čas poletnih počitnic in čas užitkov na morju, vam za konec postavljam tri morske uganke:

Vse reke sveta vanj se izlivajo, beli kodravniki z neba s soncem ga znova popivajo.

(morje)

Zvezda sem, a ne žarim, tiho morsko dno krasim.

(morska zvezda)

Je krvoločan kar se da, če ujame te, te pokonča, a dasi pes žival je ta, nič lajati ne zna.

(morski pes)

ALI STE VEDELI...

... da so med 2. svetovno vojno slovenski begunci v Zagrebu izdajali list Glas resnice. V uredništvu **J. Dolarja**, **J. Gradišnika** in **F. Filipiča** je izšlo 17 števil.

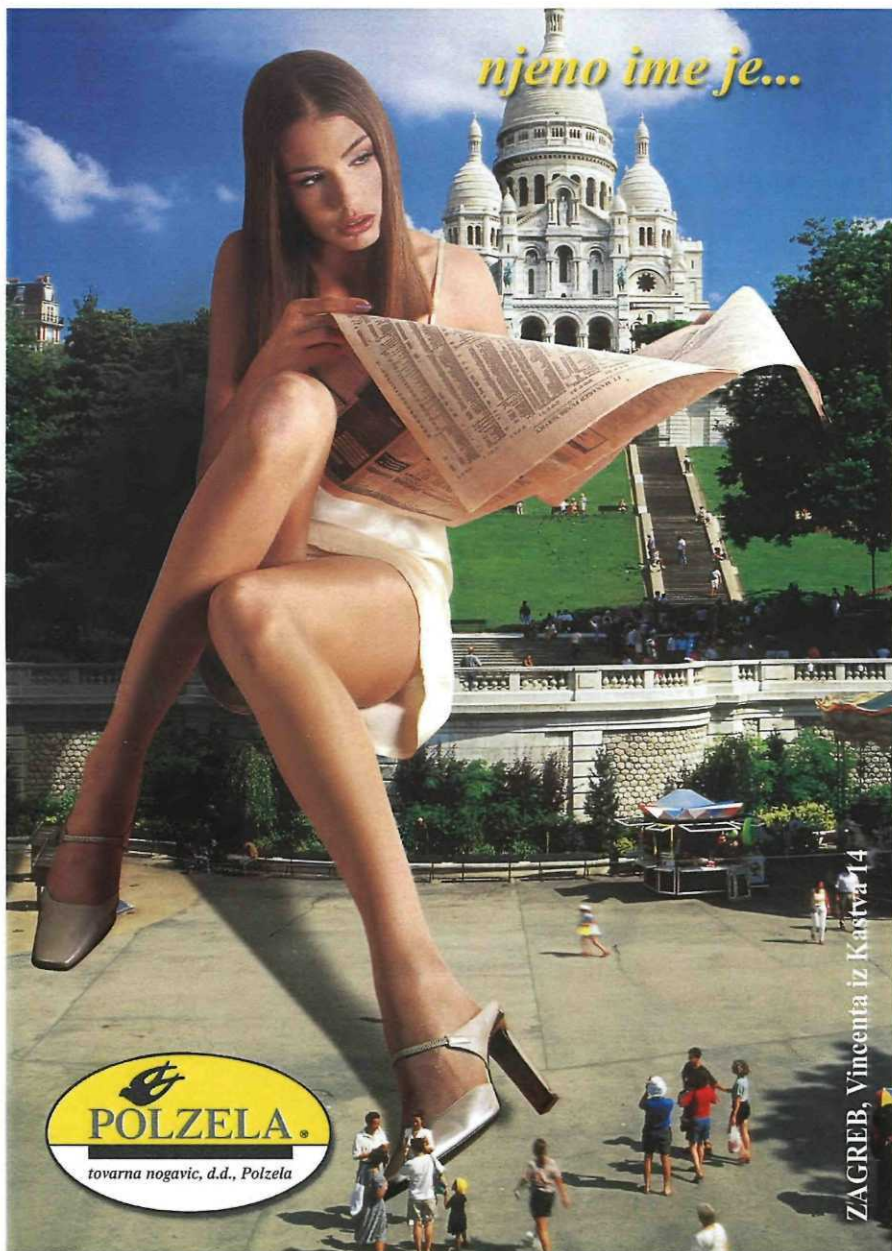
... da je velik hrvaški igralec in režiser **Anton Marti** (1923) v letih 1949-54 delal v Kopru, in sicer kot režiser v italijanskem koprskem gledališču in pri Radiu Koper - Capodistria. Režiral je tudi pri slovenskem gledališču v Trstu in pri ljubljanski televiziji.

... da je znameniti slovenski arhitekt **Jože Plečnik** (1872 - 1957) svoje zadnje delo ustvaril na Hrvaškem. Leta 1956 je projektiral paviljon za tedanjega jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita na Brionih.

... da je slovenski steno- graf, publicist in prevajalec **Anton Bezenšek** (1854 - 1915) študiral tudi na zagrebški univerzi. V letih 1876-79 je bil stenograf v hrvaškem saboru. Sestavil je posebno stenografijo za Slovence, Hrvate in Srbe ter napisal učbenike stenografije za Slovence, Hrvate, Bolgare in Ru- se.

... da so pri zidavi in opre- mi cerkve sv. Katarine v Zagrebu sodelovali številni slo- venski umetniki. Ljubljanski slikar **Elias Wolf** ml. je leta 1633 pozlatil veliki oltar, leta 1649 so iz Ljubljane pripeljali štiri oltarje, Celjan **Nikolaj Urban** je leta 1675 ulil zvon, Ljubljčan **Hans Faller** pa je leta 1689 napravil orgle.

... da se je eden izmed naj- vidnejših slovenskih geografskih raziskovalcev, speleolog, katrograf in strokovni pisec **Valter Bohinec** (12.8.1898 - 1984) rodil v Voloskem pri Opatiji. Zemljepis in zgodovino je študiral tudi v Zagrebu.

Slika na naslovnici: Radoje Hudoklin in grbi, ki jih je izdelal za cerkev Matere Božje - kraljice Hrvatov na Sljemenu. **Novi odmev izdaja Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo Ureda za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. **Za izdajatelja:** Darko Šonc. **Urednik:** Silvin Jerman. **Uredništvo:** Miroslava Marija Bahun, Slavica Benko, Tanja Bernard, Marijan Horn, Polona Jurinič, Ivi- ca Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc, Ilinka Todorovski (pregled, priprava in oprema besedil). **Oblikovanje in prelom:** Ljudevit Gaj. **Tisk:** FS d.o.o., Hrvatske bratske zajednice b.b., Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. **Naklada:** 500 izvodov. **Naslov uredništva:** Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb, telefon/telefaks: 4855 171, e-mail: slovenski-dom@zg.tel.hr